

Ex.1

ES 2000:05

Musikhögskolan
i Göteborg
Biblioteket

Estetiska programmet

Gy2000

Programmål, kursplaner, betygskriterier och kommentarer

Skolverket

000

E

Steborgs unimod
11. 11. 1974

E

Estetiska programmet

Programmål, kursplaner, betygskriterier
och kommentarer

Handwritten notes in the bottom right corner, including the numbers "56" and "1017".

Beställningar till:
Fritzes Kundservice
106 47 Stockholm
Telefon: 08-690 91 90
Orderfax: 08-690 91 91
E-post: order.fritzes@liber.se
Internet: www.fritzes.se

Estetiska programmet
Upplaga 1
ISBN 91-38-31675-7
Omslagsillustratör: Kari Modén
Grafisk formgivning: Pangea design AB
© Skolverket och Fritzes
Tryck: Centraltryckeriet Borås 2000

Innehåll

Inledning 4

Målstyrning 5

Nationella styrdokument 5

Lokala styrdokument 6

Programmålets syfte 7

Programmål (SKOLFS 1999:12) 8

Kommentarer till programålet 10

Estetiska programmets struktur 12

Programstruktur i sammandrag 12

Valbara kurser 13

Projektarbete 14

Individuellt val 14

Gymnasiepoäng 15

Hur hänger allt ihop? 16

Att tänka programinriktat 17

Skolverkets föreskrifter och allmänna råd om kurser i gymnasieskolans nationella program 18

Estetiska programmet SKOLFS 2000:1 bilaga 1 och 6 18

Skolverkets föreskrifter om kursplaner och betygskriterier för kurser i estetiska programmet 21

Kursplaner och betygskriterier 21

Poängplan 146

Inledning

Förändringar i omvärlden leder till att krav ställs på förändringar inom skolan. För att möta dessa krav har de nationella styrdokumentet delvis fått ett förändrat innehåll jämfört med tidigare. Programmålen är skrivna på ett annat sätt, med en längre sammanhängande text som tydligare beskriver programmets karaktär och uppbyggnad. Samtidigt som programmålen och skolans ansvar gjorts tydligare har alla kursplaner bearbetats och moderniserats.

Att ompröva och förändra är själva drivkraften i systemet med målstyrning och resultatansvar och något helt nödvändigt i ett samhälle som utvecklas i allt snabbare takt. Kunskapens innehåll och volym påverkas av omvärlden.

Förändringar som påverkar skolan sker på många områden i samhället. Yrkeslivet i dag kräver flexibilitet och nya kompetenser. Gränserna mellan olika yrken suddas ut och nya verksamhetsområden uppstår. Den internationella handeln ökar liksom människors rörlighet över nationsgränserna. Detta är förändringar som ställer högre krav på språkfärdigheter och kunskaper om andra människors livsvillkor, politik, kultur och religion. Miljöfrågor har fått en ökad betydelse och ingår nu i ett bredare perspektiv kopplat till ekonomiska, sociala och kulturella frågor. Utbildning i miljöfrågor ses som avgörande för att erhålla en hållbar utveckling och förbättra människors förmåga att lösa miljö- och utvecklingsfrågor. Den tekniska utvecklingen är explosionsartad och vi kan idag bara ana de möjligheter som finns i informationstekniken.

I det här programhäftet finns program mål, kursplaner och betygskriterier för estetiska programmet. Utifrån programmet ges också kommentarer till de nationella styrdokumentet, sambandet mellan dem och hur de kan anpassas till verksamheten på skolorna.

Målstyrning

Nationella styrdokument

Skolans kunskapsuppdrag kommer till uttryck i skollag, läroplaner, program mål, kursplaner och betygskriterier. Dessa styrdokument utgör en helhet och skall läsas tillsammans. Kursplanernas mål skall läsas mot bakgrund av läroplan och program mål och de kunskapskvaliteter som beskrivs i betygskriterierna återfinns i kursplanernas mål. Styrdokumentet fyller vart och ett för sig en funktion. Tillsammans uttrycker de också en gemensam syn på program och ämnen. Denna grundsyn skall komma till uttryck i undervisningen. Skolan skall också arbeta i enlighet med de grundläggande värden som finns uttryckta i barnkonventionen och andra internationella överenskommelser.

De nationella styrdokumentet är bindande föreskrifter som måste följas.

- *Skollagen* är stiftad av riksdagen och innehåller de grundläggande bestämmelserna om utbildningen i alla skolformer och anger också övergripande mål och riktlinjer för utbildningen.
- *Läroplanen* fastställs av regeringen och anger skolans värdegrund och grundläggande riktlinjer och mål. Läroplanen är uppdelad i olika huvudområden, t.ex. kunskaper och elevernas ansvar och inflytande. För vart och ett av dessa huvudområden anger läroplanen mål samt riktlinjer för arbetet. Målen är av två slag, dels mål som skolan skall sträva efter att eleverna når, dels mål som skolan skall se till att alla elever kan uppnå.
- *Programmål* för varje program fastställs också av regeringen och ger en sammanfattande beskrivning av programmet och förklarar hur detta program skiljer sig från andra. Programmålet är utgångspunkt för planeringen av utbildningen i sin helhet och för planeringen av undervisningen i de enskilda kurserna.
- *Kursplanerna* fastställs av Skolverket och konkretiserar läroplan och program mål samt anger målen för utbildningen i varje enskilt ämne. För vissa ämnen anger kursplanen vilka mål utbildningen skall sträva mot. För yrkesämnena finns i stället kursmål som har en liknande uppgift. För alla kurser finns dessutom preciserat de

mål som varje elev skall ha uppnått efter avslutad kurs. Samtliga mål är avsedda att anpassas till lokala villkor. Målen är vida och skall inte sätta någon gräns för elevens kunskapsutveckling. Allt för detaljerade mål skulle minska utrymmet för lärarna att fatta beslut både när det gäller undervisningens utformning och bedömningen av elevernas kunskaper. Ansvaret för att organisera och genomföra arbetet, t.ex. val av stoff och arbetsmetoder faller på lärare och elever. De lokala förutsättningarna har stor betydelse för hur kunskapsmålen konkretiseras och tillämpas.

- *Betygskriterierna* fastställs av Skolverket och anger kännetecknen på de kunskapskvaliteter som skall bedömas för de tre betygsstegen G, VG och MVG. Det betyg eleven får skall avspegla hur väl eleven har tillägnat sig och utvecklat dessa kvaliteter, men också bredden på elevens kunskaper. Betygskriterierna skall läsas tillsammans med Mål att sträva mot respektive Mål för kursen och Mål att uppnå. I det lokala översättningsarbetet skall hänsyn tas till det stoff och de arbetssätt som förekommer på den enskilda skolan.

Lokala styrdokument

De styrdokument som skall finnas på den lokala nivån är skolplanen, den lokala arbetsplanen och den individuella studieplanen.

- *Skolplanen* konkretiserar statens uppdrag till kommunen att sköta de obligatoriska och frivilliga skolorna. Kommunen bestämmer i skolplanen vilka resurser som skall användas, hur skolan skall organiseras, hur lokalerna skall se ut, vilken personal som skall finnas och också andra villkor som är avgörande för arbetet så att målen kan nås. Kommunen skall i skolplanen visa hur verksamheten skall utvecklas och förändras på kort och lång sikt och hur målen i de nationella måldokumenterna skall uppnås i just den kommunen. Kommunen skall också kontinuerligt följa upp och utvärdera skolplanen.
- *Den lokala arbetsplanen* visar hur den enskilda skolan vill organisera sin verksamhet, reflektera över den, utvärdera den och förändra den. Den skall visa hur mål i de nationella styrdokumenterna liksom mål i den kommunala skolplanen skall uppnås. En lokal arbetsplan skall vara ett levande styrdokument som kontinuerligt följs upp och utvärderas. Rektor ansvarar för att en lokal arbetsplan upprättas.
- *Individuell studieplan* skall upprättas för varje elev. I den skall det stå vilket program och vilka kurser eleven valt. Det skall också framgå om eleven följer ett fullständigt, utökat eller reducerat program. Den individuella studieplanen skall kontinuerligt följas upp.

Programmålets syfte

För varje gymnasieprogram finns mål som formulerar programmets sammanhållande idé. Programålet ger en helhetsbild av programmet ifråga och skall sätta sin prägel på såväl kärnämnen som karaktärsämnen och den arbetsplatsförlagda utbildningen (APU). Det är också utgångspunkt för planeringen av undervisningen i de olika kurserna.

Programålet skall garantera att programmets olika delar hänger samman och bildar en helhet. Dess uppgift är att sätta in kurserna i ett sammanhang och markera att kärn- och karaktärsämnen hör ihop. Det fungerar också som utgångspunkt för planeringen av undervisningen i de olika kurserna.

Samma kärnämneskurser förekommer på alla program. Kursplanerna är desamma, men utformningen av undervisningen kan ske på olika sätt genom att stoff och metod varieras och anpassas till de olika programmen. A-kursen i engelska, för att ta ett exempel, kommer inte att se likadan ut på estetiska programmet som på hotell- och restaurangprogrammet eller på samhällsvetenskapsprogrammet. Skälet till detta är att programmen har olika mål.

Sammanfattningsvis kan programmålen sägas ha följande uppgifter:

- tydliggöra helheten och sammanhanget i utbildningen
- ge information till elever och föräldrar om vad de kan förvänta sig av utbildningen
- vara underlag för lärares diskussioner om utbildningen och samordning av undervisningen
- vara ett redskap vid lärares och elevers gemensamma planering
- utgöra underlag i kommunikationen mellan skola och arbetsliv om bl.a. arbetsplatsförlagd utbildning
- ge handledare på arbetsplatsen förståelse för vad utbildningen syftar till
- vara en utgångspunkt för arbete med kursplaner och utvärdering

I programålet formuleras alltså själva idén bakom programmet. Här preciseras också vad skolan ansvarar för att eleverna skall kunna när de fullföljt sin utbildning.

Programmål (SKOLFS 1999:12)

ESTETISKA PROGRAMMET

Syfte

Estetiska programmet syftar till att ge grundläggande kunskaper inom kultur och estetik samt att ge möjlighet att allsidigt utveckla förmågan till skapande, inlevelse och uttryck. Programmet syftar vidare till att ge eleverna vana vid att möta, uppleva och analysera uttryck inom olika konstarter samt till att förbereda för fortsatta studier och för lärande i arbetslivet inom såväl estetiska som andra verksamhetsområden.

Programmets karaktär och uppbyggnad

I det estetiska programmet betonas den egna skapande verksamheten. Utbildningen ger förståelse av olika konstnärliga uttrycksformer och av gränsöverskridande samarbete och ger tillfälle att pröva och utveckla den egna förmågan att uttrycka sig. Detta kan vara ett medel för personlig utveckling och självförverkligande och kan kombineras med ett allmänt estetiskt intresse.

Begreppet estetik används inom det estetiska programmet i en vid betydelse. Med estetik avses i dag ett vidare fält än "läran om det sköna" och studier av konstverken. Estetiken inbegriper upplevelsen av allt som människan skapat och formerna för hur detta skapande arbetas fram samt de bakomliggande idéerna. I estetiken inryms också förståelsen av den egna kulturens och andra kulturers uttrycksformer och värderingar samt förmågan att kommunicera med estetiska uttryck.

Utbildningen ger tillfällen till diskussion kring olika uppfattningar om konst, konstformer och estetiska värden. Därigenom övas förmågan att uppleva, reflektera kring och analysera skapande verksamhet i vid bemärkelse. Språket är ett viktigt redskap för att tolka och förmedla olika former av estetiska upplevelser. Utbildningen ställer därför även krav på språkkunskaper utöver svenska, samt förståelse för andra kulturella mönster.

En bred kulturhistorisk orientering och vana vid att reflektera kring estetiska kulturyttringar ökar förmågan att tillägna sig andra kulturers uttrycksformer och värderingar. Den kulturhistoriska bredden i utbildningen stärks även genom nära samverkan mellan estetiska ämnen och övriga ämnen i programmet. Förståelsen av olika estetiska produkter från olika tider utvecklas genom att produkterna sätts in i sitt historiska och kulturella sammanhang.

Genom användning av datorer i de estetiska karaktärsämnen ges tillfälle att praktiskt pröva möjligheterna att skapa bild, text, musik, ljud, ljus och rörelse.

I den skapande verksamheten tydliggörs miljöperspektivet på olika sätt i de olika inriktningarna. Val av färg eller material inom bild och form, ljudstyrka inom musik, belysning och lokaler inom dans och teater är exempel på miljöfrågor i utbildningen. Andra infallsvinklar på miljöperspektivet i utbildningen är synen på människans förhållande till naturmiljön under olika epoker, sättet att gestalta naturen i olika konstformer och utnyttjandet av naturmaterial sett ur estetiskt perspektiv.

För att ge insikt i arbetslivets villkor och därmed konkretisera utbildningen finns inom programmet möjlighet till arbetsplatsförläggning av delar av utbildningen.

Estetiska programmet har fyra nationella inriktningar: bild och formgivning, dans, musik och teater.

Skolans ansvar

Skolan skall ansvara för att eleverna vid fullföljd utbildning:

- har kunskap om och erfarenheter av arbete med olika estetiska uttrycksformer och kan analysera, tolka och använda estetiska uttryck för kommunikation och påverkan,
- har kännedom om historiska och kulturella förhållanden i Sverige och andra länder samt har kännedom om nutida nationella och internationella strömningar och estetiska uttryck,
- har förmåga att diskutera och ta ställning till etiska frågor och förhållningssätt som rör yrkesutövningen,
- kan kommunicera på svenska och engelska med sikte på det estetiska verksamhetsområdet, samhällslivet och vidare studier,
- kan använda informations- och kommunikationsteknik inom verksamhetsområdet,
- har kunskaper om faktorer som påverkar hälsa och säkerhet och har kännedom om hur arbetsmiljöfrågor hanteras inom berörda verksamheter samt kan verka för en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö,
- har insikt om hur kretsloppstänkande kan tillämpas samt hur resurs- och energihushållning kan användas inom de verksamheter som utbildningen berör,
- har kännedom om de bestämmelser och internationella överenskommelser som gäller för området.

Kommentarer till programmålet

Utbildningen på estetiska programmet är studieförberedande och yrkesorienterande. Eleverna får en bred teoretisk utbildning men samtidigt möjlighet att fördjupa sig inom ett konstnärsområde. Programmet ger inte en konstnärlig yrkesutbildning, utan lägger grund för fortsatta studier av konstnärlig eller teoretisk art.

Eleverna väljer oftast från början en inriktning mot bild och formgivning, dans, musik eller teater. Men specialiseringen sker inte på bekostnad av utbildningens bredd. Kursen Estetisk orientering är gemensam för alla och ger inblick i olika konstnärliga uttrycksformer. Eleverna får tillfälle att bekanta sig med konstnärliga områden som är nya för dem. Flera kurser lyfter fram konstens roll i samhället.

Synen på konst och estetik har förändrats under årens lopp. Estetiska inslag har funnits länge i den svenska skolan i form av t.ex. sång och teckning. På 1970- och 80-talen växte flera estetiska studievägar fram i gymnasieskolan och nya ämnen som dans och teater tillkom. År 1992 infördes ett treårigt estetiskt studiealternativ, det estetiska programmet.

Estetiska programmet är till stor del ett teoretiskt program. För att få utökad behörighet till högskolan läser samtliga elever Engelska B, Historia A och Matematik B.

Olika typer av skapande verksamhet har en central plats i programmet och ger eleverna stora möjligheter att utveckla fantasi och kreativitet. Koncentrationen och närvarokänslan i det skapande ögonblicket kan ge en stark personlig upplevelse. Men konstnärligt skapande handlar också i hög grad om att kommunicera med en publik. Det talade ordet är bara ett av flera uttrycksmedel. Såväl bild- och scenkonst som musik gestaltar och förmedlar tankar, känslor och erfarenheter. Kunskap om människors livsvillkor i olika tider och samhällen kan göra det lättare för konstnären att åstadkomma en trovärdig gestaltning. Många av programmets kurser tar upp existentiella frågor och medverkar på så sätt till elevernas personliga utveckling.

I det konstnärliga skapandet tränas eleverna i att kontinuerligt re-

flektera över sitt arbete och att våga pröva nya lösningar på ett problem. IT har utvecklats till ett hjälpmedel även på det estetiska området. Dator teknik kan på olika sätt utnyttjas inom konstnärlig verksamhet, t.ex. i en teaterproduktion där belysning och scenografi med datorns hjälp kan varieras i särskilda datorprogram. Inom dansen är video- och dator tekniken viktiga redskap för att bl.a. dokumentera och utveckla koreografin.

Strävan i estetiska programmet är att låta olika konstarter mötas. Samverkan mellan bild, dans, musik och teater är naturlig i många sammanhang. En teaterproduktion är ett exempel på lagarbete som bygger på att de inblandade visar respekt för varandras yrkeskunna och har förmåga att samarbeta mot ett gemensamt mål.

Samverkan över ämnesgränserna är vanlig på estetiska programmet, inte bara mellan karaktärsämnen. För att sätta upp en musikal kan det vara nödvändigt att översätta en engelsk text till svenska, studera en viss historisk period eller sätta sig in i en främmande idé- och tankevärld.

Arbetsmiljö och säkerhet är viktiga frågor för de flesta utövande konstnärer. Musiker, dansare och scenarbetare är exempel på yrken där kroppen utsätts för stora påfrestningar och där utövaren måste känna till hur han eller hon förebygger skador.

Samverkan med arbetslivet

För eleverna på estetiska programmet är det värdefullt att under utbildningens gång ha kontakt med miljöer där konstnärlig verksamhet pågår. Det kan vara fråga om att följa arbetet på en teater, hjälpa en konstnär i hennes ateljé eller praktisera i en inspelningsstudio. Eleverna får en inblick i olika yrken och arbetsvillkor.

Arbetsplatsförlagd utbildning är inte obligatorisk på estetiska programmet men flera kurser är lämpliga att arbetsplatsförlägga. Detta gäller inte minst kurser som berör arbetsmiljöfrågor.

Estetiska programmets struktur

Kärnämnen 750	Karaktärsämnen	P r o j e k t a r b e t e	Inriktning Dans 450	Valbara	Ind val 300
Svenska/ Svenska som andraspråk A + B 200	Gemensamma kurser 600		Dans och gestaltning A 100	kurser 300 - 400	
Engelska A 100	Arbetsmiljö och säkerhet 50		Dans och gestaltning B 150	<i>Exempel på kurser som kan erbjudas:</i>	
Matematik A 100	Datorkunskap 50		Dans och gestaltning C 100	Naturkunskap B 100	
Estetisk verksamhet 50	Engelska B 100		Danstråning 100	Matematik C 100	
Idrott och hälsa A 100	Estetisk orientering 100		Inriktning Musik 400	Litterär gestaltning 100	
Naturkunskap A 50	Historia A 100		Ensemble A 100	Fotografiskt berättande A 100	
Religionskunskap A 50	Kultur- och idéhistoria 100		Gehörs- och musikleära A 100	Rörlig bild A 100	
Samhällskunskap A 100	Matematik B 50		Instrument/sång 150	Multimedia A 100	
	Nutida konst 50		Körsång A 50		
		Inriktning Bild och formgivning 350	Samt kurser inom ämnena:		
		Bild 150	Bild och form		
		Bild och form, grundkurs 50	Dans		
		Form 150	Estetik och skapande		
		Inriktning Teater 450	Formgivning		
		Röst och rörelse 100	Kulturhistoria		
		Scenisk gestaltning A 100	Musik		
		Scenisk gestaltning B 150	Musikproduktion		
		Scenisk gestaltning C 100	Teater		

Föreskrifter om vilka kurser som ingår i programmet finns i SKOLFS 2000:1

Programstrukturen för estetiska programmet visar programmets olika delar. Bestämmelsen återfinns i SKOLFS 2000:1 bil. 6 (se sid. 18). Översikten ger en bild av programmets uppbyggnad, men visar inte i vilken ordning kurserna skall läsas. Här framgår vilka kurser som är obligatoriska för alla elever. Utöver kärnämnen, som är desamma på alla program, är de gemensamma kurserna obligatoriska. De gemensamma kurserna ger en bred generell grund för programmet.

Estetiska programmet har fyra inriktningar: bild och formgivning, dans, musik samt teater.

Inriktningen bild och formgivning ger grundläggande praktiska och teoretiska kunskaper om bild och formgivning samt möjligheter till specialisering och fördjupning. Bild och formgivning innehåller färre poäng än övriga inriktningar och ger därför utrymme för fler valbara kurser. Bild och form fördjupning och Formgivning A och B kan profileras mot olika material och tekniker och ersätter därmed en rad specialiserade kurser. Specialkoder för dessa kurser finns i programhandledningen.

Dans respektive teater är två inriktningar med likartad uppbyggnad vilket ger goda möjligheter till samarbete mellan de båda inriktningarna.

I inriktningen musik skall alla elever ha 150 poäng i kurserna Instrument/sång. Eleverna skall välja en kombination av kurser med hänsyn till sina förkunskaper dvs. eleven kan välja ett, två eller tre instrument på nivå ett, två eller tre. Eleven kan exempelvis spela piano på nybörjarnivå och flöjt på nivå två och tre.

Valbara kurser

Hur utrymmet valbara kurser skall användas förklaras i Skolverkets Allmänna råd om valbara kurser som återfinns i SKOLFS 2000:1 bilaga 6. (Se sidan 18.)

I 5 kap. 17 § gymnasieförordningen (1992:394) anges att eleverna skall erbjudas ett allsidigt urval av valbara kurser och att styrelsen för utbildningen beslutar om vilka valbara kurser som skall erbjudas inom respektive nationellt program. Av 1 kap. 2 § samma förordning följer att en valbar kurs skall vara förenlig med programmålen. Här meddelar Skolverket allmänna råd om hur det valbara utrymmet kan utnyttjas.

Det valbara utrymmet kan utnyttjas på flera olika sätt för att tillgodose kravet på breddning och fördjupning. En möjlighet är att skapa kurspaket eller profileringar som man låter eleverna välja mellan. En annan möjlighet är att låta elever fritt välja från ett urval av kurser. Kombinationer av kurspaket och fritt valda kurser kan också tänkas.

Nedanstående uppräknig av valbara kurser är endast exempel på kurser som passar som valbara. Det finns både andra nationella kurser och lokala kurser som också kan vara lämpliga. Generellt gäller att de kurser som förekommer i inriktningarna på ett visst program bör vara valbara för elever som går på andra inriktningar inom samma program.*

**Se sidan 20.*

Estetiska programmet kan utformas på olika sätt beroende på hur man använder de valbara kurserna. Staden och framtiden är en breddningskurs som genom sin inriktning knyter konstarna och

estetiken till samhällsutvecklingen. Här finns möjlighet att visa hur arkitektur, stadsplanering och estetik utgör en naturlig del av vardagsverkligheten. Kursen Litterär gestaltning ger förutsättningar för att utveckla förmågan att i skrift ge litterär gestalt åt egna erfarenheter och uppslag. Kursen Kulturhistorisk fördjupning ger inblickar i bildens, dansens, musikens eller teaterns historia. De tidigare kurserna som på olika sätt var avsedda att utveckla elevernas kunskaper i arbete med bl.a. barngrupper ryms nu i kursen Skapande verksamhet. Denna kurs kan alltså både inriktas mot ett visst estetiskt område som bild eller musik och mot en speciell grupp som förskolebarn eller vuxna.

Den stora möjligheten att välja inriktning och kurser är ett led i strävan att öka elevernas trivsel och motivation. Valfriheten lägger ett ansvar på skolan att se till att eleverna väljer sådana kurskombinationer att programmet uppfylls.

Projektarbete

Varje program innehåller också ett projektarbete. Det innebär att eleven utför ett större självständigt arbete inom ett kunskapsområde som ligger inom programmålet. Projektarbetet skall utveckla elevens förmåga att ta ansvar för hela processen från idé och planering till färdig produkt. Bedömningen skall baseras på elevens insats och kunskapsutveckling under hela projektarbetet, inte bara på slutprodukten.

Individuellt val

Utöver de valbara kurserna gör eleven ett individuellt val. Här är det tillåtet att utan hänsyn till programmet välja bland de kurser som finns i kommunen.

Gymnasiepoäng

Gymnasiepoängen visar omfattningen av en kurs. En fullständig utbildning på ett nationellt eller specialutformat program omfattar 2 500 poäng. Den normala studietiden är tre år, eller ca 100 veckor, vilket innebär 25 poäng per vecka. En veckas heltidsstudier motsvarar således i genomsnitt 25 gymnasiepoäng. Detta har varit utgångspunkt när kurserna poängsatts. Poängen är alltså inte en beräkning av undervisningstiden. En och samma kurs kan t.ex. ha helt olika undervisningstid på olika program.

För att eleverna skall säkras en *minimnivå* av lärarledd undervisning finns det en garanterad undervisningstid. Den garanterade undervisningstiden är 2 150 undervisningstimmar om 60 minuter för elever på det estetiska programmet, naturvetenskapsprogrammet samt samhällsvetenskapsprogrammet och 2 370 undervisningstimmar för övriga program. Hur undervisningstiden fördelas på ämnen och kurser svarar skolhuvudmannen för.

Hur hänger allt ihop?

Programmålet signalerar att det finns en särskild tanke med programmet och att denna grundläggande tanke skall märkas i programmets samtliga kurser. Eleverna skall uppfatta sin utbildning som en helhet.

Men programmålet väcker frågor: Vad innebär det konkret? Hur gör man för att uppnå det?

Färdiga svar på sådana frågor finns inte. Lärare och elever måste göra en egen tolkning av programmålet, för att komma fram till hur man skall uppnå det. Inom ramen för programmålet har man på varje enskild skola full frihet att bestämma hur de nationella målen skall uppnås. Det lokala friutrymmet lämnar plats för diskussion kring frågor som programmålen väcker.

För att utbildningen i landet skall vara likvärdig anger riksdagen, regeringen och Skolverket mål och riktlinjer för arbetet i skolan. Det gäller sedan för varje skola att genom analys, reflektion och diskussion komma fram till vilket stoff och arbetsätt som passar bäst. Detta är en process som staten inte lägger sig i, utan som överlämnas till rektor, lärare och elever.

Det är varje skolas skyldighet att inom läroplanens ram se till att eleverna får så god utbildning som möjligt. Verksamheten kan se olika ut från skola till skola, men den skall alltid återspegla läroplanens intentioner. De grundläggande värden och kvaliteter som läroplanen uttrycker skall präglade hela kedjan av styrdokument, dvs. program mål, kursplaner och betygskriterier.

Betygskriterierna kräver ett lokalt översättningsarbete. Kriterierna anger kunskapskvaliteter på olika nivåer. Det högre betygssteget omfattar också kunskapskraven som anges för det lägre. Därför är kriterierna ofta färre på högre nivåer.

Kursplanen anger vilka kurser som ingår i ett ämne, mot vilka mål undervisningen skall sträva och vilka mål en elev minst skall ha uppnått för att bli godkänd. Några förkunskapskrav anges inte längre i kursplanerna. Istället framhålls vilka kunskaper de olika kurserna bygger på. Det avgörande är att eleverna har dessa kunskaper, inte på vilket sätt kunskaperna har inhämtats.

Ämnestexterna beskriver ämnets karaktär och diskuterar hur ämnet är kopplat till läroplan och program mål. När det gäller kärnäm-

nen har fler kurser än tidigare försetts med Mål att sträva mot. Även yrkesämnena presenteras med texter om ämnets syfte, karaktär och uppbyggnad. Ämnestexterna fungerar som vägledning och redskap när lärare och elever planerar undervisningen. Det förutsätter att varje skola gör sin egen tolkning av texterna. Mål att sträva mot visar vilka kunskaper eleven skall utveckla – dock utan att ange något tak för utvecklingen.

Att tänka programinriktat

För att programmet skall fungera som en helhet behöver lärarna samarbeta över ämnesgränserna. Kärnämnen och karaktärsämnen skall sträva åt samma håll. Det gäller att tänka programinriktat snarare än ämnesinriktat, då känns undervisningen meningsfull för eleven. Det är viktigt att kärnämnesläraren varierar sina kurser med målen för respektive program i åtanke. Både i programmålen och i kärnämnenas kursplaner finns mål som säger att elevens studieinriktning skall påverka utformningen av kärnämneskurserna. Karaktärsämnesläraren, å sin sida, måste visa på vilka möjligheter till samverkan som finns. Viktigt är att skolan ger de organisatoriska förutsättningarna.

Det finns olika sätt att integrera kärnämnen och karaktärsämnen. Populärt brukar man tala om infärgning. Man låter då karaktärsämnen bidra med innehåll till undervisningen i kärnämnen.

På estetiska programmet kan infärgningen handla om att tolka en engelsk vistext, spela ett Shakespearedrama på originalspråk eller undersöka konstens funktion under olika epoker och i olika samhällssystem. Även kurser om arbetsmiljö och datoranvändning skall sättas in i ett sammanhang som relaterar till programmets mål.

Olika elever behöver olika lång tid på sig för att nå kursernas utbildningsmål. Studierna behöver därför organiseras på olika sätt för olika elever. Det är skolhuvudmannens ansvar att ge sådana förutsättningar att alla elever når upp till målen i kurserna.

Skolhuvudmannen skall också kunna redovisa hur varje elev har erbjudits sin garanterade undervisningstid. Av den *individuella studieplanen* skall framgå hur elevens garanterade undervisningstid fördelas.

I gymnasieförordningen finns en definition av *undervisningstid*. Där sägs att undervisningstid är tid för arbete som planerats av lärare och elever tillsammans och som eleverna genomför under en lärares ledning.

Skolverkets föreskrifter och allmänna råd om kurser i gymnasieskolan nationella program

Estetiska programmet (ES) SKOLFS 2000:1 BILAGA 1 och 6

Kärnämneskurser 750 gymnasiepoäng

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Svenska/	Svenska A	SV1201	100
	Svenska B	SV1202	100
Svenska som andraspråk	Svenska som andraspråk A	SVA1201	100
	Svenska som andraspråk B	SVA1202	100
Engelska	Engelska A	EN1201	100
Matematik	Matematik A	MA1201	100
Idrott och hälsa	Idrott och hälsa A	IDH1201	100
Samhällskunskap	Samhällskunskap A	SH1201	100
Religionskunskap	Religionskunskap A	RE1201	50
Naturkunskap	Naturkunskap A	NK1201	50
Estetisk verksamhet	Estetisk verksamhet	ESV1201	50

Gemensamma karaktärsämneskurser 600 gymnasiepoäng

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Arbetsliv	Arbetsmiljö och säkerhet	ARL1201	50
Datoranvändning	Datorkunskap	DAA1201	50
Engelska	Engelska B	EN1202	100
Estetisk orientering	Estetik och skapande	EOS1202	100
Historia	Historia A	H11201	100
Kulturhistoria	Kultur- och idéhistoria	KUH11202	100
	Nutida konst	KUH11205	50
Matematik	Matematik B	MA1202	50

Gemensamma kurser i inriktningarna

Bild och formgivning 350 gymnasiepoäng (ESBD)

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Bild och form	Bild	BF1201	150
	Bild och form grundkurs	BF1202	50
	Form	BF1204	150

Dans 450 gymnasiepoäng (ESDN)

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Dans	Dans och gestaltning A	DNS1201	100
	Dans och gestaltning B	DNS1202	150
	Dans och gestaltning C	DNS1203	100
	Dansträning	DNS1205	100

Musik 400 gymnasiepoäng (ESMU)

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Musik	Ensemble A	MU1201	100
	Gehörs- och musicklära A	MU1203	100
	Instrument/sång, nivå 1	MU1205	50
	Instrument/sång, nivå 2	MU1206	50
	Instrument/sång, nivå 3	MU1207	50
	Körsång A	MU1208	50

Teater 450 gymnasiepoäng (ESTA)

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Teater	Röst och rörelse	TEA1203	100
	Scenisk gestaltning A	TEA1204	100
	Scenisk gestaltning B	TEA1205	150
	Scenisk gestaltning C	TEA1206	100

Allmänna råd om valbara kurser 300–400 gymnasiepoäng

I 5 kap. 17 § gymnasieförordningen (1992:394) anges att eleverna skall erbjudas ett allsidigt urval av valbara kurser och att styrelsen för utbildningen beslutar om vilka valbara kurser som skall erbjudas inom respektive nationellt program. Av 1 kap. 2 § samma förordning följer att en valbar kurs skall vara förenlig med programmålen. Här meddelar Skolverket allmänna råd om hur det valbara utrymmet kan utnyttjas.

Det valbara utrymmet kan utnyttjas på flera olika sätt för att tillgodose kravet på breddning och fördjupning. En möjlighet är att skapa kurspaket eller profileringar som man låter eleverna välja mellan. En annan möjlighet är att låta elever fritt välja från ett urval av kurser. Kombinationer av kurspaket och fritt valda kurser kan också tänkas.

Nedanstående uppräknig av kurser är endast exempel på kurser som passar som valbara. Det finns både andra nationella kurser och lokala kurser som också kan vara lämpliga. Generellt gäller att de kurser som förekommer i inriktningarna på ett visst program bör vara valbara för elever som går på andra inriktningar inom samma program.

Exempel på kurser som kan erbjudas inom utrymmet för valbara kurser

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Bild och form	Bild och form fördjupning	BF1203	200
Dans	Dansimprovisation och komposition	DNS1204	150
Estetik och skapande	Digitalt skapande	EOS1201	100
	Musik för dans och teater	EOS1203	50
	Skapande verksamhet	EOS1204	100
Formgivning	Datordesign	FOG1201	50
	Fackteckning och design A	FOG1202	50
	Fackteckning och design B	FOG1206	50
	Formgivning A	FOG1203	100
	Formgivning B	FOG1204	200
	Textil färg och form	FOG1205	50
Fotografisk bild	Fotografisk bild A	FBL1201	100
Kulturhistoria	Filmkunskap	KUHI1201	50
	Kulturhistorisk fördjupning	KUHI1204	50
	Kultur- och konstanalys	KUHI1203	50
	Staden och framtiden	KUHI1206	100
Matematik	Matematik C	MA1203	100
Musik	Ensemble B	MU1202	100
	Gehörs- och musiklära B	MU1204	50
	Körsång B	MU1209	100
	Rytmik med dans	MU1210	50
	Sceniskt musikprojekt	MU1211	100
	Musikproduktion	Arrangering och komposition	MUPR1201
Ensembleledning		MUPR1202	50
Ljudteknik A		MUPR1203	50
Ljudteknik B		MUPR1204	50
Musik och kommunikation		MUPR1205	50
Multimedia	Multimedia A	MUM1201	100
Naturkunskap	Naturkunskap B	NK1202	100
Rörlig bild	Rörlig bild A	RBL1201	100
Svenska	Litterär gestaltning	SV1204	100
Teater	Fysisk teater	TEA1201	50
	Ljus- och ljudteknik	TEA1202	100
	Sceniskt karaktärsarbete	TEA1208	100
	Sceniskt ledarskap	TEA1209	100
	Scenisk produktion	TEA1207	100
	Scenografi, mask, kostym	TEA1210	100

Skolverkets föreskrifter om kursplaner och betygskriterier för kurser i estetiska programmet

KURSPLANER OCH BETYGSKRITERIER

Arbetsliv 23

Arbetsmiljö och säkerhet 24

Bild och form 26

Bild 27

Bild och form grundkurs 29

Form 31

Dans 33

Dans och gestaltning A 35

Dans och gestaltning B 37

Dans och gestaltning C 39

Dansträning 41

Datoranvändning 43

Datorkunskap 44

Engelska 46

Engelska A 49

Engelska B 52

Estetik och skapande 55

Estetisk orientering 57

Estetisk verksamhet 59

Estetisk verksamhet 60

Historia 62

Historia A 65

Idrott och hälsa 67

Idrott och hälsa A 69

Kulturrhistoria 71

Kultur- och idéhistoria 73

Nutida konst 75

Matematik 77

Matematik A 81

Matematik B 84

Musik 87

Ensemble A 89

Gehörs- och musikleära A 91

Instrument/sång, nivå 1 93

Instrument/sång, nivå 2 95

Instrument/sång, nivå 3 97

Körsång A 99

Naturkunskap 101

Naturkunskap A 103

Religionskunskap 105

Religionskunskap A 108

Samhällskunskap 110

Samhällskunskap A 113

Svenska 115

Svenska A 120

Svenska B 123

Svenska som andraspråk 126

Svenska som andraspråk A 130

Svenska som andraspråk B 133

Teater 136

Röst och rörelse 138

Scenisk gestaltning A 140

Scenisk gestaltning B 142

Scenisk gestaltning C 144

Valbara kurser finns på bifogade cd-rom

Ämnen

■ Ämne: Arbetsliv

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet arbetsliv syftar till att ge kunskaper om arbetsliv och arbetsmiljö samt till att skapa förståelse för arbetsmiljöns betydelse för individens, företagets och samhällets utveckling. Ämnet syftar även till att ge goda förutsättningar för att aktivt kunna påverka och skapa bra arbetsförhållanden. Utbildningen syftar också till att stimulera intresset för entreprenörskap, företagande och projekt som arbetsform samt till att skapa beredskap inför ett föränderligt arbetsliv.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

De snabba förändringarna i näringsliv och samhälle ställer allt större krav på individernas förmåga till omställning, förnyelse och utveckling. Arbetsmarknaden går mot förändrade arbetsorganisationer och ökad förekomst av entreprenörskap. Långa, trygga anställningsförhållanden ersätts av projektanställning, eget företagande och kombinationer av olika anställningsformer. För att förstå förändringar i omvärlden och kunna sätta dessa i relation till den egna situationen krävs kunskaper. Kunskaper som kan omsättas till praktisk handling och som skapar tilltro till den egna förmågan ger goda förutsättningar för att påverka arbetsituationen och för att tillsammans med andra utveckla bra arbetsförhållanden.

I ämnet arbetsliv ingår kurserna *Arbetsmiljö och säkerhet* samt *Projekt och företagande*. Kurserna bygger inte på varandra utan kan läsas var för sig. De kan integreras med varandra och med andra kurser inom programmet.

Kursen *Arbetsmiljö och säkerhet* behandlar arbetsmiljö och arbetsmiljöns betydelse, liksom vikten av att förebygga psykisk och fysisk ohälsa. I kursen ingår även frågor om säkerhet och hur man förebygger person- och egendomsskador samt om vad som inte är tillåtet att utföra och vilka risker som finns i samband med elarbete och elutrustning. Kursen förekommer som gemensam eller valbar kurs inom samtliga program med yrkesämnena.

Kursen *Projekt och företagande* behandlar projekt som arbetsform för utveckling och förnyelse inom arbetslivet. Kursen tar även upp entreprenörskap och företagande samt former för kontakter med företag, myndigheter och organisationer. I kursen ingår även hur projekt planeras, finansieras och marknadsförs samt möjlighet till erfarenhet av verksamhet i företagsform. Kursen förekommer som gemensam eller valbar kurs inom samtliga program med yrkesämnena.

■ **Ämne:** **Arbetsliv**

Kurs: **Arbetsmiljö och säkerhet**

Kurskod: **ARL1201**

Poäng: **50**

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ge kunskaper om lagar och bestämmelser om arbetsmiljö och säkerhet med inriktning mot valt verksamhetsområde. Kursen skall även ge förståelse för arbetsmiljöns betydelse för individ, företag och samhälle. Kursen skall ge kunskaper om hur man kan påverka sin egen och andras arbetsmiljö för att förhindra psykisk och fysisk ohälsa och hur man medverkar till att skapa goda arbetsförhållanden.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

ha kunskap om hur sociala kontakter, samarbete, inflytande och personlig utveckling påverkar människors hälsa och arbetsförmåga

ha kunskap om hur fysisk och psykisk arbetsmiljö och arbetsorganisation har betydelse för individ, företag och samhälle

kunna vidta åtgärder vid olycksfall och förstå betydelsen av förebyggande åtgärder och rehabilitering

kunna utföra vissa enkla elarbeten och kunna arbeta på ett ur elsäkerhetssynpunkt lämpligt sätt inom valt verksamhetsområde

ha grundläggande kunskaper om brand- och brandbekämpning

känna till och kunna tillämpa lagar och bestämmelser om arbetsmiljö och säkerhet.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven ger exempel på faktorer som påverkar arbetsmiljö och hälsa samt tillämpar lagar och bestämmelser om arbetsmiljö och säkerhet i sitt arbete.

Eleven bedömer risker för olycksfall, brand och arbetsskador samt medverkar aktivt till god och säker arbetsmiljö.

Eleven utför med handledning vissa enkla elarbeten och tillämpar regler om elsäkerhet.

Eleven utför första hjälpen vid ett fingerat olycksfall.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven beskriver arbetsmiljöns betydelse för hälsa och arbetsförmåga och diskuterar olika förslag på hur arbetsmiljö och säkerhet kan förbättras.

Eleven medverkar aktivt till att skapa och utveckla goda arbetsförhållanden.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven beskriver och bedömer en fysisk och psykosocial arbetsmiljö samt föreslår förbättringar och motiverar sina ställningstaganden.

Eleven beskriver samband mellan arbetsorganisation och psykisk hälsa samt bedömer en fysisk och psykosocial arbetsmiljö och föreslår förbättringar.

■ Ämne: Bild och form

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet bild och form syftar till att ge kunskaper om bild- och formområdets uttrycksmöjligheter och samhällseliga funktion. Ämnet syftar även till att utveckla kreativitet, konstnärligt skapande och ett analytiskt tänkande inom bild- och formområdet.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Arbetet med bildframställning och formgivning har en mångtusen-årig historia. Grottor som Altamira i Spanien och Lascaux i Frankrike bär vittnesbörd om att människor redan 15 000 år f.Kr. tecknade bilder från det dagliga livet. Det finns också många exempel på tidiga högstående kulturer, där bild och form har haft en framstående plats i samhället, t.ex. faraonernas Egypten och antikens Grekland.

Idag präglas samhället av en mångfald uttryck inom bild- och formområdet. I det fria konstnärliga utövandet pågår ett ständigt experimenterande med olika material, tekniker och uttrycksformer. Olika medier påverkar oss genom användning av symboler för att föra fram sina budskap. Därför finns behov av att kunna analysera och tolka bild- och formområdets olika funktioner i dagens samhälle.

Ämnet bild och form spänner över ett brett område och inbegriper både traditionella och nya kunskapsområden. Ämnet ger såväl grundläggande som fördjupade praktiska och teoretiska kunskaper. I ämnet ingår dessutom kunskaper om miljö- och säkerhetsmässiga aspekter på arbetet.

I ämnet ingår fyra kurser.

Bild och form, grundkurs ger grunderna för att förstå bild- och formskapande. Kursen är en gemensam kurs inom inriktningen bild och formgivning.

Bild och form, fördjupning bygger på endera kursen Bild eller kursen Form och ger möjlighet till ytterligare specialisering inom bild- och formområdet och kan specialiseras mot en viss teknik. Kursen är valbar.

Kursen *Bild* bygger på Bild och form grundkurs. Kursen består av teoretiska och praktiska kunskaper i bildförståelse och bildframställning. Kursen är en gemensam kurs inom inriktningen bild och formgivning.

Form bygger på Bild och form grundkurs. Kursen tar upp teori kring och gestaltning av tredimensionell form och formgivning. Kursen är en gemensam kurs inom inriktningen bild och formgivning.

■ **Ämne:** Bild och form

Kurs: Bild

Kurskod: BF1201

Poäng: 150

Mål

Mål för kursen

Kursen skall utveckla förmåga till bildförståelse och bildframställning samt ge kunskaper i analys och tolkning av olika typer av tvådimensionella bilder. Kursen har även som mål att utveckla den kreativa förmågan hos eleverna samt ge möjlighet till praktiskt arbete med bildområdets olika tekniker, material och konstnärliga uttryckssätt. Därutöver skall kursen ge kunskap om bildens utveckling och funktion i samhället samt behandla bilder ur ett historiskt, nutida, nationellt och internationellt perspektiv.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna skapa bilder i olika material och tekniker

känna till användningsområden och egenskaper hos vanligen förekommande material, utrustning och hjälpmedel som används inom tvådimensionellt bildskapande

ha kunskap om komposition samt ha erfarenhet av att framställa och diskutera olika slags bilder för skilda ändamål

kunna analysera och tolka bildens språk och uttrycksmöjligheter och ha kunskap om bildens användning och betydelse vid opinionsbildning i kulturliv och i samhälle

kunna kombinera bild och text för skilda användningsområden och arbeta med layout

ha kunskaper om färglära och erfarenhet av att gestalta perspektiv och djupillusion

känna till upphovsrättsliga bestämmelser inom bildområdet

ha kunskap om och kunna ta hänsyn till de miljö- och säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet inom bildområdet samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven skapar tvådimensionella bilder i olika material och tekniker samt beskriver användningsområden och egenskaper hos några vanligen förekommande material och tekniker.

Eleven bedömer och värderar olika kategorier av bilder.

Eleven ger exempel på samband mellan innehåll, uttryck och funktion samt beskriver hur bilder kan användas i olika sammanhang.

Eleven kombinerar bild och text till en helhet som är anpassad till avsett användningsområde.

Eleven ger exempel på upphovsrättsliga bestämmelser inom bildområdet samt på några viktiga miljö- och säkerhetsaspekter.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven arbetar vid tvådimensionell bildframställning med olika material och tekniker på ett självständigt och varierat sätt.

Eleven redogör för olika material och tekniker och deras användning vid bildframställning.

Eleven diskuterar och redogör för sambandet mellan bildens innehåll, uttryck och funktion samt tillämpar kunskaperna i praktiskt arbete med bildskapande.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven använder ett personligt och kreativt bildspråk samt utnyttjar material och tekniker för detta på ett lämpligt sätt.

Eleven analyserar och motiverar val av olika konstnärliga uttryckssätt och deras betydelse för slutresultatet.

■ **Ämne:** Bild och form

Kurs: Bild och form, grundkurs

Kurskod: BF1202

Poäng: 50

Mål

Mål för kursen

Kursen ger grundläggande kunskaper inom bild- och formområdet. Kursen skall också utveckla förmåga att analysera och tolka olika typer av bild- och formspråk. Dessutom skall kursen ge möjlighet att arbeta med olika material och tekniker.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

ha erfarenhet av eget bildskapande och formexperimenterande i olika material och tekniker

kunna analysera och tolka olika typer av bild- och formspråk

ha grundläggande kunskaper i skissteknik, komposition och färglära.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven skapar bilder i olika material och tekniker.

Eleven ger exempel på olika skisstekniker och beskriver grunddragen i komposition och färglära.

Eleven ger exempel på olika bild- och formspråk och deras funktion.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven skapar bilder utifrån givna kriterier.

Eleven tar egna initiativ i arbetet och tillämpar sina kunskaper på ett kreativt sätt.

Eleven diskuterar och tolkar olika bild- och formspråk samt deras funktioner och innehåll.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven löser uppgifter på ett personligt sätt och med ett kreativt bild- och formspråk.

Eleven motiverar val av olika uttrycksätt och diskuterar deras betydelse för slutresultatet.

■ **Ämne:** Bild och form

Kurs: Form

Kurskod: BF1204

Poäng: 150

Mål

Mål för kursen

Kursen skall utveckla elevens förmåga att förstå och gestalta skulptur och tredimensionell formgivning samt ge kunskaper i att analysera och tolka såväl skulptur som formgivna produkter. Kursen skall också utveckla elevens förmåga till kreativt gestaltande genom att ge tillfälle till att praktiskt prova olika tredimensionella material och tekniker både som konstnärliga uttryck och formgivning. Dessutom skall kursen ge kunskap om formgivning och skulptur ur historiskt och nutida, nationellt och internationellt perspektiv.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna omsätta egna formgivningsidéer till modeller eller färdiga produkter

kunna förstå innebörden i tredimensionell formgivning samt kunna analysera och tolka den tredimensionella formens språk och uttrycksmöjligheter

ha kunskap om den tredimensionella formens betydelse i nutida kulturliv och i samhället i övrigt och kunna väga in ekologiska och ekonomiska aspekter vid val av teknik och material

känna till användningsområden och egenskaper hos de material och tekniker som vanligen används vid praktiskt arbete med tredimensionell form

tillämpa de miljö- och säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet med tredimensionell form samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven arbetar i tredimensionell form med olika material och tekniker samt beskriver användningsområden och egenskaper hos några vanligen förekommande material och tekniker.

Eleven diskuterar och bedömer formspråk och uttryck hos skulpturer och formgivna produkter.

Eleven beskriver samband mellan form och funktion och ger exempel på den tredimensionella formens betydelse i nutida kulturliv och samhälle.

Eleven tillämpar miljö- och säkerhetsaspekter av betydelse för arbetet samt utför sina uppgifter på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven arbetar med olika tredimensionella material och tekniker på ett personligt och varierat sätt.

Eleven diskuterar och motiverar val av material och tekniker vid formgivning samt tillämpar sina kunskaper på ett personligt sätt i det praktiska arbetet.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven använder ett personligt och kreativt formspråk samt utnyttjar material och tekniker som stärker helhetsintrycket.

Eleven analyserar och motiverar val av olika uttryckssätt och deras betydelse för slutresultatet.

Eleven redogör för den tredimensionella formens betydelse historiskt samt för dess betydelse för nutida kulturliv och samhälle ur ett såväl nationellt som internationellt perspektiv.

■ Ämne: Dans

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet dans syftar till kunskaper om dansen som konst och kunskapsområde både i ett nutida och ett historiskt perspektiv, både i teori och praktik. Den praktiska utbildningen inom ämnet syftar till nödvändiga färdigheter för att på egen hand träna, utföra och gestalta dans och använda dansen som uttrycksmedel.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Dans är en av människans mest ursprungliga konstarter. Människans möjligheter till uttryck och kommunikation genom rörelser har genom tiderna speglats i olika kulturernas dansformer, t.ex. i rituella och religiösa ceremonier. Vid medeltidens slut utgjorde dansen en viktig del av livet vid hovet och danserna komponerades främst för medlemmar av det högre ståndet. Dessa danser har sedan påverkat olika sätt att använda dansen som uttryck och gemenskap, t.ex. i nationella danser och folkdanser.

Den moderna danskonstens genombrott under 1900-talets första decennier innebar en förnyelse och ett ökat intresse för danskonsten. Under de senaste decennierna har det skett en stark utveckling både av den konstnärliga dansen och av dans på utbildningens område. På 1960-talet blev dans ett populärt ämne inom folkbildningen. I skolan har dans inte någon lång tradition men kom att ingå i ämnet idrott i mitten av 1970-talet. På 1980-talet blev dans för första gången ett eget ämne i gymnasieskolan. Dans finns dock fortfarande inte som självständigt ämne i grundskolan utan utgör ett inslag i ämnena idrott och hälsa samt musik.

Ämnet dans innebär teori och praktik i förening där dansens kärna är utveckling av ett personligt rörelsespråk kombinerat med insikt i och förståelse av dansens olika traditioner.

Ämnet dans innebär förutom rörelseträning också studium av det kinestetiska sinnet och utveckling av de färdigheter som är nödvändiga för dansens utövande samt studier och träning av den spatiala, musikaliska och analytiska förmågan. Genom övning av sinnena kan eleven utveckla medvetenhet om kroppen och om det kroppsliga minnet, vilket är faktorer som är betydelsefulla för dansen som konst.

I ämnet dans ingår fem kurser.

Kurserna *Dans och gestaltning A*, *B* och *C* avser att successivt utveckla elevens gestaltning i dansens formspråk. De tre kurserna är gemensamma kurser inom inriktningen dans.

Kursen *Dansträning* utvecklar förmågan till rörelseuttryck och korrekt träning. Kursen är en gemensam kurs inom inriktningen dans.

Kursen *Dansimprovisation och komposition* ger kunskap i koreografiska redskap och arbetsmetoder genom ett experimenterande arbetssätt. Kursen är valbar.

■ **Ämne:** Dans

Kurs: Dans och gestaltning A

Kurskod: DNS1201

Poäng: 100

Mål

Mål för kursen

Kursen skall utveckla elevens färdigheter och personliga förmåga till uttryck och kommunikation i dans. Kursen skall även ge en orientering om dansen som konststart och som kunskapsområde. Härutöver skall kursen ge möjligheter till möten med bild, musik och olika sceniska uttryck. Ett mål för kursen är även att ge kunskap om och erfarenheter av att analysera rörelser. Kursen skall dessutom ge kunskaper om dansens olika yrkesområden och lyfta fram arbetsmiljö- och säkerhetsaspekter i arbetet.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

ha grundläggande färdigheter i det egna rörelsespråket

ha kunskap om begrepp och terminologi samt ha prövat på att analysera egen och andras dans

ha medvetenhet och kunskap om kroppens och rörelsens funktion i gestaltningens arbete och som medel för kommunikation

förstå ljusets betydelse som ett komplement i arbetet med dans i sal och på scen

ha erfarenhet av samarbete med andra konstarter

ha arbetsmiljökunskaper av betydelse för arbetet med dans.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven uppvisar grundläggande tekniska, rytmiska eller musikaliska samt uttrycksfärdigheter i modern dans och klassisk balett.

Eleven beskriver grunddragen i den moderna dansens och den klassiska balettens bakgrund och utveckling.

Eleven gör en enkel rörelseanalys som visar förståelse för betydelsen av samspel mellan dansens teknik och dansen som kommunikation.

Eleven ger exempel på dansens olika konstnärliga uttrycksformer och verksamhetsfält.

Eleven redovisar faktorer av betydelse för arbetsmiljön och för att undvika skador.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven dansar med koncentration och inlevelse.

Eleven integrerar dansteknik och uttryck till en helhet.

Eleven kombinerar dans med andra sceniska uttryck för gestaltning och kommunikation.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven redovisar och diskuterar såväl den klassiska baletten som den moderna dansens bakgrund, framväxt och formspråk.

Eleven arbetar med att utveckla ett personligt uttryckssätt genom samverkan mellan träning, skapande och analys.

■ **Ämne:** Dans

Kurs: Dans och gestaltning B

Kurskod: DNS1202

Poäng: 150

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ge möjligheter till fördjupade kunskaper i dans med tonvikt på kombinationer och musikalisk variation. Kursen skall även utveckla det egna personliga rörelsespråket och ge möjligheter att i dansens form gestalta och skapa dansanta kombinationer. Därutöver skall kursen vidareutveckla förmågan att kommunicera och arbeta med olika genreområden samt ge fördjupade kunskaper i tolknings- och analysmetoder. I kursen skall också ingå arbete med ljus och andra sceniska uttrycksmedel. Dessutom skall kursen ge möjlighet till att se och analysera föreställningar.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna arbeta med rytm och musik kopplade till dans och gestaltning

ha fördjupade kunskaper om grundteknik i dansens formspråk

känna till interpretationens betydelse i konstnärligt arbete

ha konstnärlig och teknisk kunskap om möjligheter och begränsningar för ljud, ljus och video i sal och på scen

känna till dramaturgins funktion inom det egna området

ha grundläggande kunskaper om olika konstarters formspråk och kunna föra ett resonemang om konstarnas beröringspunkter.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven tillämpar dansens grundtekniker på ett rytmiskt och musikaliskt sätt, skapar dansanta kombinationer samt utvecklar ett eget rörelsespråk.

Eleven beskriver dramaturgins grundläggande element inom det egna området.

Eleven beskriver olika konstarters formspråk och diskuterar och tolkar med viss handledning gemensamma beröringspunkter och uttrycksformer.

Eleven använder olika hjälpmedel för att kommunicera skilda former av gestaltningar.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven genomför gestaltningsuppgifter med ett personligt och varierat danstekniskt rörelsespråk.

Eleven utför dansuppgifter inom några olika genrer och tekniker.

Eleven resonerar om hur olika sceniska och konstnärliga uttrycksformer samverkar vid sceniska gestaltningar.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven diskuterar och analyserar dansen som kommunikationsmedel och tillämpar sina kunskaper på ett personligt och kreativt sätt i gestaltningsarbetet inom olika genrer.

Eleven utvecklar ett personligt uttryckssätt genom samverkan mellan träning, skapande och analys samt agerar på ett sätt som för det gemensamma gestaltningsarbetet framåt.

■ Ämne:	Dans
Kurs:	Dans och gestaltning C
Kurskod:	DNS1203
Poäng:	100

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ge fördjupad kunskap i dansens formspråk och gestaltning samt pröva nytänkande och nyskapande genom samverkan med andra estetiska uttrycksformer. Ett mål för kursen är även att ge kunskaper om rörlig bild och dess möjligheter i arbete med dans och gestaltning samt som kunskapskälla och redskap för analys. Kursen skall även ge tillfällen till att både självständigt och i lagarbete använda och kombinera olika kompetenser i ett processarbete från idé till gestaltning. Därutöver skall kursen öva förmågan att analysera ett konstnärligt arbete framfört i olika rumsliga miljöer.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna tillämpa sina färdigheter i dans- och föreställningsarbete samt kunna genomföra projektarbete och använda andra estetiska uttrycksformer

ha kännedom om upphovsrättsliga regler med anknytning till dans- och teaterområdet

kunna arbeta med dansens teori och praktik i förening

ha fördjupad kunskap om hur dans och rörlig bild kan kombineras.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven utvecklar en dansteknisk kunskap och ett personligt rörelsespråk.

Eleven skapar med viss handledning nya dansuttryck genom samverkan med andra estetiska uttrycksformer och andra ämnesområden.

Eleven använder rörliga bilder i arbete med olika former av dans och gestaltning samt som ett hjälpmedel vid analys och dokumentation.

Eleven deltar i projektarbete inför publik och tar ansvar för sitt eget och gruppens arbete.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven sammanför dansuttryck, andra estetiska uttryck och tekniska hjälpmedel i olika former av gestaltningar.

Eleven utvecklar dansteknisk kunskap och personliga uttryck och använder dem i gestaltande kommunikation.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven kommunicerar på egen hand med ett personligt rörelsespråk baserat på danstekniskt kunnande.

Eleven arbetar med samverkande uttrycksformer i olika projekt, bidrar i det gemensamma arbetet med lösningar och uttryck samt tillämpar en helhetssyn i arbetet.

■ **Ämne:** Dans

Kurs: Dansträning

Kurskod: DNS1205

Poäng: 100

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ge kunskap om och utveckla redskap för kontinuerlig kroppsträning och alternativa träningsmetoder. Kursen skall även ge kunskap om anatomi och fysiologi i praktiska sammanhang. Dessutom skall kursen ge och utveckla metoder för självständigt arbete och vana att redogöra för och förmedla olika träningsformer.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna utveckla rörelsekvaliteter, behärska olika träningssystem och kunna redogöra för bakomliggande teorier

kunna genomföra och leda en medvetet vald träningsform

ha kunskaper om anatomi och fysiologi av betydelse för träning och dans

kunna tillämpa och utveckla egen träning.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven utvecklar olika rörelsekvaliteter och former av dansträning samt leder en grupp i någon träningsform.

Eleven resonerar om betydelsen av anatomi och fysiologi för dansträning samt några teorier för olika träningsystem.

Eleven beskriver olika träningsformer.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven tränar regelbundet och analyserar träningens resultat utifrån bakomliggande teorier.

Eleven komponerar träningsprogram och motiverar deras uppbyggnad samt leder på egen hand gruppträning.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven leder egen och andras dansträning, analyserar träningen och väljer lämplig uppföljning.

Eleven kombinerar olika träningsformer samt analyserar och diskuterar dem utifrån bakomliggande teorier.

■ Ämne: Datoranvändning

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet datoranvändning syftar till att ge förutsättningar för att använda programvaror och datorutrustning i olika typer av arbetsuppgifter inom vald studieinriktning såväl i kärnämnen som i karaktärsämnena. Ämnet syftar till att utveckla förmågan att använda IT som hjälpmedel för ett aktivt kunskapssökande och utforskande arbetssätt. Ämnet syftar också till att ge kunskap om hur datorer används i arbetslivet inom yrkesområden som den valda studieinriktningen kan leda till. Ämnet syftar dessutom till att ge en övergripande bild av utvecklingen inom datorområdet.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Användningen av datorer har ökat mycket snabbt inom de flesta av arbets- och samhällslivets områden. Datorer används för kommunikation, produktionsstyrning, övervaknings- och säkerhetssystem, vid sökning, bearbetning och lagring av information, i samband med vetenskapligt, administrativt och konstnärligt arbete och på en mängd andra sätt. Datoranvändningen har förändrat och skapat nya produktionsprocesser och yrken. Yrkesroller och gränser mellan yrken och yrkeskompetenser förändras kontinuerligt på grund av datorteknikens utveckling. Datoranvändningen rör också frågor om juridik, etik och demokrati, t.ex. upphovsrätt, yttrande- och informationsfrihet och människors rätt till integritetsskydd.

Av den framtida datoranvändaren kommer därför att krävas såväl en kreativ hållning till datorteknologins möjligheter och användningsområden som medvetenhet om juridiska och demokratiska aspekter av teknologin.

Kunskaper om utrustning, programvaror och datorteknikens olika användningsområden är idag en förutsättning för deltagande i arbets- och samhällsliv. Ämnet datoranvändning ger de grundläggande förutsättningarna för den fortsatta kunskapsutvecklingen.

I ämnet finns en kurs, Datorkunskap. En rad kurser i andra ämnen bygger på Datorkunskap. I dessa kurser kan kunskaperna förstärkas, breddas och fördjupas. Kunskaperna kan också fördjupas genom att de tillämpas i sitt sammanhang inom olika ämnen. Kursen Datorkunskap förutsätter att grunderna inhämtats i grundskolan. Kursen är gemensam i de flesta gymnasieprogram.

■ **Ämne** **Datoranvändning**

Kurs: **Datorkunskap**

Kurskod **DAA1201**

Poäng: **50 Mål**

Mål

Kursen skall ge kunskaper om persondatorer och nätverk samt färdigheter i att använda programvaror i samband med olika slags arbetsuppgifter inom vald studieinriktning. Kursen skall utveckla färdigheter i att söka och hantera information på internet/intranet. Kursen skall dessutom ge kunskaper om datasäkerhet samt om lagstiftning och ergonomi- och miljöfrågor inom dataområdet.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

ha kännedom om persondatorer och nätverk samt om miljöfrågor som är förknippade med datoranvändning

kunna använda programvaror för textbehandling, layout, grafisk presentation, registerhantering, kalkylering och informationssökning med inriktning mot vald studieinriktning

ha kännedom om arbetslivets datoranvändning inom studieinriktningen

kunna använda flertalet tjänster på internet/intranet och kunna söka och hantera information med ansvar och omdöme samt känna till de säkerhetsaspekter som är förknippade med dessa tjänster

ha kunskap om datasäkerhet och lagstiftning som har betydelse för datoranvändning samt ha kännedom om etiska och demokratiska aspekter av datorteknologin

ha kunskap om ergonomi och kunna anpassa sin arbetsplats så att arbetsskador undviks samt kunna ta ställning i övriga miljöfrågor inom området.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven använder med viss handledning olika standardprogramvaror med inriktning mot vald studieinriktning.

Eleven ger exempel på områden i arbetslivet där datorer har stor betydelse.

Eleven diskuterar datasäkerhet samt etiska och demokratiska aspekter på dataanvändning.

Eleven förklarar betydelsen av en korrekt utformad datorarbetsplats.

Eleven söker med viss handledning upp information ur olika datakällor.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven utför sina arbetsuppgifter med omdöme och noggrannhet.

Eleven finner lösningar på egen hand och visar säkerhet i sin programhantering.

Eleven visar ett kritiskt förhållningssätt till information via internet.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven utför sina arbetsuppgifter självständigt och når snabbt avsett resultat.

Eleven anpassar sin arbetsinsats till den aktuella situationen samt analyserar och bedömer resultat samt åtgärdar avvikelser.

Eleven granskar och värderar information med utgångspunkt i tillförlitlighet, lagstiftning och etik.

Ämnets syfte

Engelska är modersmål eller officiellt språk i ett stort antal länder, förmedlar många vitt skilda kulturer och är dominerande kommunikationsspråk i världen. Förmåga att använda engelska är nödvändig vid studier, vid resor i andra länder och för sociala eller yrkesmässiga internationella kontakter av olika slag. Ämnet engelska har därför en central roll i den svenska skolan. Utbildningen i engelska syftar till att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga och sådana språkkunskaper som är nödvändiga för internationella kontakter, för en alltmer internationaliserad arbetsmarknad och för att kunna ta del av den snabba utveckling som sker genom informations- och kommunikationsteknik samt för framtida studier. Utbildningen i engelska har dessutom som syfte att vidga perspektiven på en växande engelsktalande omvärld med dess mångskiftande kulturer.

Utbildningen i engelska skall dessutom leda till att språket blir ett redskap för lärande inom olika kunskapsområden. Alla elever behöver även förmåga att på egen hand bygga vidare på sina kunskaper efter avslutad skolgång. Ämnet syftar därför också till att eleven skall vidmakthålla och utveckla sin lust och förmåga att lära sig engelska.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i engelska sträva efter att eleven

utvecklar sin förmåga att kommunicera och interagera på engelska i skiftande sammanhang kring varierande frågor och i olika situationer,

fördjupar sin förståelse av engelska som talas i olika delar av den engelskspråkiga världen och förbättrar sin förmåga att tillgodogöra sig sådant innehåll som förmedlas i olika medier,

utvecklar sin förmåga att delta i samtal, diskussioner och förhandlingar och på ett nyanserat sätt uttrycker egna åsikter och bemöter andras,

utvecklar sin förmåga att tala välstrukturerat och med anpassning till ämne och situation,

fördjupar sin förmåga att läsa, förstå och kritiskt reflektera över texter på sakprosa och facktexter inom egna intresse- och kompetensområden eller inom studieinriktningen,

förbättrar sin förmåga att med god behållning läsa skönlitteratur

på engelska och reflektera över texterna ur olika perspektiv,
förfinar sin förmåga att uttrycka sig i skrift i olika sammanhang
samt utvecklar sin språkliga medvetenhet och kreativitet,
utvecklar sin förmåga att analysera och bearbeta språket mot allt
större tydlighet, variation och formell säkerhet,
reflekterar över levnadssätt, kulturtraditioner och samhällsförhål-
landen i engelskspråkiga länder samt utvecklar fördjupad förståel-
se och tolerans för andra människor och kulturer,
tar allt större ansvar för att utveckla sin språkliga förmåga.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Det engelska språket och olika kulturyttringar från engelskspråkiga länder finns lätt tillgängliga i det svenska samhället. Eleverna stöter idag på många varianter av engelska utanför skolan. De möter engelska i skiftande sammanhang: i teve, i filmer, i musikens värld, via internet och datorspel, i läsning av texter och vid kontakter med engelsktalande. Ämnet engelska ger en bakgrund till och ett vidare perspektiv på de samhälls- och kulturyttringar som eleverna omges av i dagens internationella samhälle. I ämnet ingår både att granska det innehåll som språket förmedlar och att språkligt dra nytta av det rika och varierade utbud av engelska som ungdomar och vuxna möter utanför skolan.

Engelska bör inte delas upp i separata moment som lärs in i en given turordning. Både yngre och äldre elever berättar och beskriver, diskuterar och argumenterar, även om det sker på olika sätt, på olika språkliga nivåer och inom olika ämnesområden.

De olika kompetenser som ingår i en allsidig och kommunikativ förmåga har sin motsvarighet i ämnets struktur. Till dessa hör förmågan att behärska språkets form, dvs. vokabulär, fraseologi, uttal, stavning och grammatik. I ämnet utvecklas även kompetensen att bilda språkligt sammanhängande helheter vilka efter hand i fråga om innehåll och form allt bättre anpassas till situation och mottagare. När de egna språkkunskaperna inte räcker till behöver eleven kompensera detta genom att använda strategier som omformuleringar, synonymer, frågor och kroppsspråk. Förmågan att reflektera över likheter och skillnader mellan egna kulturella erfarenheter och kulturer i engelsktalande länder utvecklas hela tiden och leder på sikt till förståelse för olika kulturer och interkulturell kompetens. En ytterligare kompetens är medvetenhet om hur språkinläring går till.

Ämnet engelska är uppdelat i tre kurser.

Engelska A är en bred kurs som bygger på grundskolans utbildning eller motsvarande kunskaper. Kursen motsvarar steg 5. Eleven fort-

sätter att bygga upp förmågan att kommunicera på engelska i olika situationer. Kursen skall öka elevens tilltro till den egna språkliga förmågan i engelska. Kursen ger tillfälle till läsning för glädje, kunskaper och kulturkännedom. Engelska A är en kärnämneskurs.

Engelska B bygger på Engelska A och motsvarar steg 6. Kursen har en mer analytisk inriktning. Perspektiven vidgas ytterligare mot språkanvändning i varierande och komplicerade situationer. Kännedomen om engelskspråkig kultur fördjupas. Engelska B är gemensam kurs på de estetiska, naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och tekniska programmen.

Engelska C bygger på Engelska B och motsvarar steg 7. Kursen förbereder för yrkesarbete eller högskolestudier med engelska som arbetsredskap. I kursen finns möjlighet att använda engelska i projektarbete och arbeta med att formulera mål, välja och motivera arbetsmetod, formulera och genomföra en arbetsplan samt att utvärdera och på olika sätt presentera resultatet av ett arbete. Engelska C är en valbar kurs.

■ Ämne:	Engelska
Kurs:	Engelska A
Kurskod:	EN1201
Poäng:	100

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

förstå tydligt tal, från olika regioner, om ämnen som inte är helt obekanta

vilja, våga och kunna utan förberedelse delta i samtal om bekanta ämnen och utbyta information, personliga åsikter och erfarenheter

kunna efter förberedelse muntligt informera om eller beskriva ett ämnes- eller intresseområde och visa prov på anpassning av språket efter situationens krav

kunna läsa och tillgodogöra sig texter med varierat sakinnehåll, särskilt sådana texter som anknyter till studieinriktningen eller egna intresseområden

kunna läsa och förstå lättillgänglig skönlitteratur och genom litteraturen förvärva kunskaper om kulturtraditioner i engelskspråkiga länder

kunna formulera sig i skrift för att informera, instruera, argumentera och uttrycka känslor och värderingar samt ha förmåga att bearbeta och förbättra den egna skriftliga produktionen

ha kunskap om samhällsförhållanden, kulturtraditioner och levnadssätt i engelskspråkiga områden och kunna använda dessa kunskaper för att jämföra kulturer

kunna medvetet använda och utvärdera inlärningsätt som befrämjar inläringen

kunna självständigt hämta information från olika källor samt bearbeta och strukturera den information som tagits fram.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven tillgodogör sig innehållet också i regionalt färgad engelska när språket talas i lugnt tempo i vardagliga situationer.

Eleven utbyter i samtal information och åsikter och eleven lyckas med olika strategier lösa språkliga problem.

Eleven uttrycker sig muntligt med tydligt och klart uttal och anpassar i någon mån sitt talade språk både till informella och något mera formella sammanhang.

Eleven tillägnar sig huvudinnehållet i tydliga texter på sakprosa, facktexter och skönlitteratur samt tillgodogör sig detaljer vid en noggrannare läsning.

Eleven skriver med klart och tydligt språk, såväl personligt hållna meddelanden, berättelser och reflexioner som sammanfattningar som har att göra med egna intressen och egen studieinriktning.

Eleven beskriver det engelska språkets ställning i världen samt gör, på grundval av kunskaper om samhällsförhållanden, seder och bruk i områden där engelska talas, jämförelser med egna kulturella erfarenheter.

Eleven tar ansvar för att planera, genomföra och utvärdera sitt arbete samt använder lämpliga hjälpmedel.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven tillgodogör sig huvuddrag och de flesta detaljer även i regionalt färgat tal när framställningen är tydlig.

Eleven inleder och upprätthåller samtal, inhämtar och ger information samt uttrycker egna åsikter på ett tydligt och lättfattligt sätt.

Eleven berättar, beskriver och förklarar med sammanhang inom egna intresse- och kompetensområden samt återberättar och sammanfattar muntligt ett välbekant stoff.

Eleven tillgodogör sig såväl huvuddrag som de flesta detaljer i tydliga texter på sakprosa och skönlitteratur samt vid noggrannare läsning även något svårare texter.

Eleven skriver brev, kommentarer och sammanfattningar till inhämtat stoff på ett tydligt och informativt sätt och med anpassning till några olika syften och mottagare.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven förstår och kommenterar både helhet och detaljer i tydligt, talat språk som varierar i tempo samt uppfattar olika nyanser i språket.

Eleven samtalar ledigt och med gott språkligt flyt i olika situationer samt uttrycker sig varierat i tal och anpassar sitt språk till ämne, situation och lyssnare.

Eleven drar vid läsning slutsatser om texters syfte, uppfattar åsikter och värderingar och tillgodogör sig såväl detaljer som huvudinnehåll.

Eleven skriver med sammanhang och variation, använder språkets ord och strukturer med säkerhet samt kommunicerar skriftligt med anpassning till olika mottagare.

■ Ämne:	Engelska
Kurs:	Engelska B
Kurskod:	EN1202
Poäng:	100

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

förstå vad som sägs i längre sekvenser av sammanhängande tydligt tal som förmedlas direkt eller via medier och där innehållet kan vara obekant för eleven och av relativt teoretisk karaktär

kunna med språklig anpassning samtala om olika ämnen och ha förmåga att hålla ett samtal vid liv

kunna aktivt delta i diskussioner och kunna framföra och nyanserat bemöta argument

kunna muntligt, efter förberedelse, sammanhängande beskriva och tydligt förklara sådana företeelser som är av allmänt intresse, hör till intresseområdet eller till studieinriktningen

kunna muntligt och skriftligt sammanfatta och kommentera olika slags texter, särskilt sådana som anknyter till intresseområden eller till studieinriktning

kunna läsa, sammanfatta och kommentera innehållet i längre skönlitterära texter

ha förmåga att skriftligt presentera ett innehåll på ett klart och väl strukturerat sätt samt kunna uttrycka sig varierat, personligt och med anpassning till mottagare och situation

ha grundläggande orientering om engelskspråkig litteratur från olika epoker

ha kunskaper om samtidsförhållanden, historia och kulturer i länder där engelska talas

kunna presentera aspekter av den egna kulturen och det egna landet med tanke på personer med en annan kulturell bakgrund

kunna utvärdera sitt arbete som ett led i att förändra och förbättra sitt lärande

kunna kritiskt granska och analysera information från olika källor.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven förstår innehållet i tydligt tal, även med dialektal färgning.

Eleven inleder och upprätthåller samtal, inhämtar och ger information, argumenterar samt uttrycker egna åsikter och bemöter på ett nyanserat sätt andras argument.

Eleven anpassar sin talade engelska till situation och mottagare samt uttrycker sig varierat och lättfattligt och använder på ett effektivt sätt olika strategier för att få kommunikationen att fungera väl.

Eleven uttrycker sig muntligt med gott uttal och tydlig intonation.

Eleven presenterar och kommenterar ett innehåll hämtat från olika intresse- och kompetensområden.

Eleven tillgodogör sig innehållet i texter på sakprosa samt med hjälpmedel även i svårare texter inom kända ämnesområden.

Eleven tillgodogör sig några samtidsromaner samt utdrag ur äldre skönlitterära verk.

Eleven uttrycker sig och interagerar skriftligt med sammanhang, struktur och allt större variation kring innehåll hämtat från ett flertal områden.

Eleven redovisar och kommenterar stoff från egna intressen och egen studieinriktning.

Eleven beskriver olika samhällsförhållanden, kulturtraditioner och levnadssätt i områden där engelska talas, och använder denna bakgrund för att kommentera och diskutera skönlitteratur, film och musik samt facktexter av olika slag.

Eleven planerar, genomför och utvärderar sitt arbete på ett effektivt sätt.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven förstår såväl huvuddrag som detaljer även i regionala och sociala varianter av talad engelska när framställningen är tydlig.

Eleven anpassar sitt språk i informella och något mera formella samtal.

Eleven anpassar muntliga presentationer till olika situationer, uttrycker sig med variation och gott språkligt flyt.

Eleven tillgodogör sig även något svårare texter på sakprosa.

Eleven tillgodogör sig, kommenterar och jämför några samtidsromaner på engelska samt läser utdrag ur skönlitterära verk från olika epoker och sätter in dessa i ett sammanhang.

Eleven skriver nyanserat och variationsrikt.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven förstår och analyserar innehållet i tydligt tal i snabbt tempo även när det är regionalt färgat.

Eleven samtalar med god anpassning till olika situationer.

Elevens muntliga framställning kännetecknas av klarhet, precision och variation.

Eleven analyserar hur texter på olika sätt anpassas till syfte och mottagare.

Elevens skriftliga framställning kännetecknas av klarhet, precision och variation.

■ Ämne: Estetik och skapande

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet estetik och skapande syftar till att utveckla och stimulera elevens kreativitet och lust att använda estetiska uttrycksmedel för att uttrycka tankar, känslor och handlingar. Ämnet syftar även till att väcka intresse och förståelse av kultur och skapande verksamhet i ett vidare perspektiv. Ämnet syftar också till kunskap om och förståelse av olika konstarter, deras arbetsmetoder och samhörighet. Dessutom syftar ämnet till att visa sambanden mellan olika konstarter och att ge möjligheter till samverkan dem emellan i det praktiska arbetet.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Under årtusenden har högtstående kulturer kännetecknats av hur de estetiska värdena beaktats och uppskattats. Byggnader, väggmålningar, konstföremål, klädedräkt, teater, musikinstrument och litteratur vittnar om gångna generationers intresse för det sköna och funktionella i livet. Även i dagens samhälle omges människan av konstnärliga och estetiska uttryck. Ämnet estetik och skapande ger en introduktion till något eller några av dessa verksamhetsområden.

Ämnet inriktas mot samverkan mellan olika estetiska områden såsom bild, dans, musik, formgivning eller teater. I ämnet ingår skapande eller konstnärlig verksamhet av gränsöverskridande karaktär, där olika estetiska uttrycksformer kan blandas eller utövas sida vid sida. Såväl traditionella konstnärliga metoder som nyare elektroniska för framställning av konstnärliga produkter kan ingå i ämnet.

Ämnet bildar en gemensam plattform för det estetiska området och ger möjlighet att vidga perspektiven och stimulera till analys och reflektion. I det produktiva arbetet har olika typer av konstnärlig verksamhet många beröringspunkter. Detta lägger grunden till ett gränsöverskridande arbetssätt och knyter samman olika estetiska inriktningar samtidigt som ämnet knyter an till elevens studieinriktning.

Ämnet omfattar fyra kurser.

Estetisk orientering innehåller grundläggande kunskap om estetik och har beröringspunkter med de olika inriktningarna inom programmet. I kursen ingår även praktiska övningar som breddar kunskaperna inom de berörda konstarterna. Estetisk orientering är en gemensam kurs inom det estetiska programmet.

Digitalt skapande ger möjlighet till konstnärligt och experimentellt användande av olika digitala verktyg och uttrycksformer. Kursen byg-

ger på kursen Datorkunskap och ingår i den föreslagna inriktningen virtuell design inom teknikprogrammet. Kursen är valbar.

Musik för dans och teater bildar plattform för mötet mellan musik, dans eller teater. Kursen är valbar.

Skapande verksamhet ger kunskap om hur kommunikation och inlärning utvecklas genom olika skapande verksamheter. Kursen är valbar.

■ **Ämne: Estetik och skapande**

Kurs: Estetisk orientering

Kurskod: EOS1202

Poäng: 100

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ge orientering om estetikens breda verksamhetsfält samt dess uttryck inom olika konstarter. Kursen skall även ge förståelse av olika estetiska kunskapsformer och utveckla färdighet i att självständigt använda dessa. Ett mål för kursen är att ge möjlighet att praktiskt arbeta med några av de estetiska begreppen inom olika konstarter. Kursen skall ge eleven möjlighet att utveckla olika estetiska uttrycksmedel genom möten mellan konstarter i ett gemensamt arbete. Därutöver skall kursen utveckla elevens förmåga att analysera estetiska uttryck.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

- ha kunskap om den nutida estetikens breda verksamhetsfält
- ha grundläggande kunskap om olika estetiska kunskapsformer
- ha kunskap om estetiska begrepp och hur de kan tillämpas
- kunna arbeta praktiskt inom flera konstarter
- kunna skapa olika uttrycksmedel genom att arbeta med möten mellan konstarter
- kunna analysera estetiska uttryck.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven arbetar praktiskt med estetiska uttryckssätt inom olika konstarter.

Eleven beskriver några estetiska verksamhetsfält och ger några exempel på olika uttrycksformer inom dessa.

Eleven ger exempel på estetiska begrepp inom några konstnärliga uttrycksformer.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven utför gestaltningsuppgifter, analyserar det egna resultatet och vidareutvecklar sina idéer inom några konstarter.

Eleven tillämpar estetikens begrepp för att beskriva konstnärliga uttrycksformer.

Eleven resonerar om estetikens roll i samhället.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven integrerar i sitt arbete estetiska begrepp från olika konstarter.

Eleven tillämpar uttryck från olika konstarter för att gestalta en helhet.

Eleven utvecklar personliga uttryckssätt genom samverkan mellan teknisk kunskap och analys såväl för det egna som det gemensamma arbetet.

■ Ämne Estetisk verksamhet

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet estetisk verksamhet syftar till att utveckla och stimulera elevens kreativitet och lust att använda estetiska uttrycksmedel för att uttrycka tankar, känslor och handlingar. Ämnet syftar även till att väcka intresse och förståelse av kultur och skapande verksamhet i ett vidare perspektiv.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i estetisk verksamhet sträva efter att eleven

genom estetisk verksamhet utvecklar sin fantasi och lust att uttrycka sig,

blir medveten om de estetiska uttryckens roll och användning samt stimuleras till eget skapande,

utvecklar sin känsla för estetiska värden och deras betydelse för individ och samhälle,

blir förtrogen med kulturverksamhet inom det estetiska området samt utvecklar sin förmåga att tolka och bedöma vardagliga estetiska företeelser,

tillägnar sig kunskaper om och erfarenheter av estetisk verksamhet samt får möjlighet till kulturhistorisk allmänbildning.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Under årtusenden har högtstående kulturer kännetecknats av att de estetiska värdena beaktats och uppskattats. Byggnader, väggmålningar, konstföremål, klädedräkt, teater, musikinstrument och litteratur vittnar om gångna generationers intresse för det sköna och funktionella i livet. Även i dagens samhälle omges människan av konstnärliga och estetiska uttryck. Ämnet estetisk verksamhet ger en introduktion till olika estetiska verksamheter.

Estetisk verksamhet kan inriktas mot olika estetiska områden såsom bild, dans, musik, formgivning eller teater. I ämnet ingår skapande eller konstnärlig verksamhet, som även kan vara av gränsöverskridande karaktär, där olika estetiska uttrycksformer både kan blandas och utövas sida vid sida. Såväl traditionella konstnärliga metoder som nyare digitala för framställning av konstnärliga produkter kan ingå i ämnet. Också upplevelser och reflexion är en del av ämnet.

Ämnet omfattar kursen *Estetisk verksamhet* som är en kärnämneskurs.

■ **Ämne:** Estetisk verksamhet

Kurs: Estetisk verksamhet

Kurskod: ESV1201

Poäng: 50

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna uttrycka tankar eller idéer med något estetiskt uttrycksmedel

kunna reflektera över och diskutera sitt eget skapande

ha kunskap om olika konstnärliga uttryck och företeelser

kunna se anknytningen mellan estetisk verksamhet och den egna studieinriktningen.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven ger exempel på olika konstnärliga uttryck och företeelser.

Eleven använder något estetiskt uttrycksmedel för att gestalta en idé eller en tanke.

Eleven beskriver och kommenterar sitt eget skapande.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven diskuterar och tolkar olika konstnärliga uttryck och företeelser.

Eleven använder sina kunskaper inom något estetiskt uttrycksmedel på ett kreativt sätt i nya sammanhang.

Eleven värderar sitt eget skapande.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven använder något estetiskt uttrycksmedel på ett personligt och kreativt sätt.

Eleven diskuterar, granskar kritiskt och bedömer resultatet av sitt eget arbete.

Eleven motiverar val av uttryckssätt och dess betydelse för slutresultatet.

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet historia syftar till att både i det korta och i det långa perspektivet skapa sammanhang och bakgrund för individer och samhällen. Syftet är även att fördjupa förståelsen av skeenden och företeelser över tiden och i rummet, vare sig det gäller vardagsliv eller storpolitik. De historiska studierna skall också visa och klarlägga olika krafter som påverkar samhällen och människor.

Ämnet syftar till att stimulera elevernas nyfikenhet och lust att vidga sin omvärld i en tidsdimension. Det ger perspektiv på den egna personen. Därmed stärks även den egna identiteten och insikten om det egna kulturarvet liksom om andras, inte minst nationella minoriteters, ursprung och kulturarv.

Ämnet syftar även till att skapa historisk medvetenhet och bildning. Härigenom tillägnar sig eleven en förståelse som befrämjar samarbete över både sociala, etniska och geografiska gränser, vilket gynnar handlingsberedskap inför framtiden. Historia ger möjlighet till att stärka grundläggande värden som hänsyn, solidaritet och tolerans, vilket i sin tur bidrar till att stärka medborgarrollen och grunden för demokratin. Historiska insikter om andra folk, länder och kulturer skapar förutsättningar för internationellt samarbete samt ökad förståelse i en multietnisk, konfliktfylld värld.

Syftet är också att utveckla ett kritiskt tänkande och ett analytiskt betraktelsesätt som redskap för att förstå och förklara samhället och människors levnadsmönster. Detta gynnar förmågan att stå kritisk såväl inför historiska källor som inför texter och andra medier i vår tid.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i historia sträva efter att eleven

utvecklar kunskaper om historiska strukturer, utvecklingslinjer och förändringsprocesser som ger sammanhang och bakgrund för individ och samhälle,

tillägnar sig insikter om kulturarvet och dess skiftande innehåll för olika människor och olika nationella minoriteter,

på basis av det historiska arvet utvecklar en trygg och demokratisk identitet,

fördjupar sitt historiemedvetande och utvecklar sin förmåga att anlägga historiska perspektiv i studierna inom andra ämnen,

fördjupar sina historiska kunskaper för att underlätta förståelsen av nutiden, underbygga ställningstaganden och skapa handlingsberedskap inför framtiden,

utvecklar förståelse av historiska företeelsers och skeendens bakgrund och samband, vare sig det gäller storpolitik eller vardagsliv,

utvecklar en förmåga att bedöma tillförlitlighet och värde hos olika texter, bilder, medier och andra källor,

utvecklar förmågan att självständigt resonera och föra ett samtal utifrån ett historiskt perspektiv.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Historia rymmer olika slags historia såsom politisk historia, idéhistoria, kulturhistoria, miljöhistoria, mentalitetshistoria, socialhistoria och ekonomisk historia. Det betyder att historia kan studeras utifrån olika perspektiv. Historiesynen bestämmer också det historiska perspektivet och ger t.ex. idealistiska, historiematerialistiska framställningar eller genushistoria eller de långa linjernas historia. Historia kan också skrivas, eller på andra sätt förmedlas till vår tid, utifrån överhetens eller folkets perspektiv.

Ämnet möjliggör inlevelse i gångna tider varigenom ett historiskt sinne kan utvecklas, dvs. förmågan att bedöma gångna tiders människor utifrån deras förutsättningar och villkor. Detta ger samtidigt perspektiv på dagens samhälle. Historia kan vara en brygga mellan olika studieinriktningar och ämnen och kan därigenom skapa synteser och djupare insikter. Temastudier och fördjupningar kan ge samma resultat.

Historia är ett ämne med stor bredd både till sitt innehåll och sin karaktär. Källkritiken är ämnets grund och ger särskilda möjligheter att befrämja en problematiserande och kritisk hållning inför texter, bilder och andra medier också i vår egen tid. Ämnet historia lämpar sig särskilt för var och en att med olika slags presentationsteknik levandegöra och fördjupa förståelsen för människor och samhällen i vår tid och i gångna tider.

Varje skeende och ögonblick nu eller i förgångens tid kan ses mot en historisk bakgrund. Varje person levande eller död kan ses som en historisk person och placeras i ett historiskt sammanhang. Detta ger ett oändligt stort stoff. Stoffets omfång kräver alltid och är alltid föremål för ett urval. Kopplingen mellan det förgångna, nuet och framtiden gynnar analys och problematisering. Detta bidrar till handlingsberedskap vare sig det är tal om emancipation, migration eller interkulturell förståelse. Samma gäller kulturarvets bevarande i ett dynamiskt och multietniskt samhälle präglad av förändringar och

kontinuitet i internationaliseringens tecken. Historiska studier ökar förmågan att formulera synteser, göra sammanfattningar och skapa överblick.

Centrala begrepp inom olika slags historia ger ämnet struktur och insikt i ämnets kärna. Krafter som styr den historiska utvecklingen kan friläggas och beskrivas i dagens samhälle.

Historia A bygger på grundskolans kurs och ger sammanhang och bakgrund för hela historien från forntiden till vår tid samtidigt som den ger tillfälle till särskilda nedslag och fördjupningar utifrån elevernas behov och intressen. Centrala och för bildningen oundgängliga skeenden, företeelser och personer skall ingå. Kursen skall anpassas till den studieinriktning som eleven valt. *Historia A* är gemensam kurs på samhällsvetenskapsprogrammet och estetiska programmet.

Historia B bygger på *Historia A* och skall anpassas till elevens studieinriktning. Den skall öka elevens självständiga och kritiska förmåga genom fördjupningar och temaarbeten. De historiska studierna breddas genom komparativa studier över tiden och rummet. *Historia B* är gemensam kurs inom kultur- och samhällsvetenskapsinriktningen på samhällsvetenskapsprogrammet.

Historia C fördjupar kunskaperna vad gäller källkritik och historiesyn. Kursen bygger på *Historia A*. *Historia C* är en valbar kurs.

■ Ämne:	Historia
Kurs:	Historia A
Kurskod:	H1201
Poäng:	100

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

- känna till grundläggande drag i den historiska utvecklingen
- förstå innebörden av vanliga epokbegrepp och andra centrala historiska begrepp
- kunna analysera historiska problem och tolka orsakssammanhang bakom historiska förändringsprocesser
- kunna beskriva det historiska skeendet utifrån olika perspektiv med insikt i den historiska kunskapens tidsbundenhet
- kunna diskutera några av dagens händelser utifrån ett historiskt perspektiv
- kunna formulera sina tankar i historiska frågor.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven beskriver grundläggande drag i den historiska utvecklingen och visar på olika krafter som styr och styrs av den historiska processen.

Eleven ger bakgrund och sammanhang till några skeenden och företeelser i vår tid.

Eleven använder frekventa epokbegrepp och andra centrala historiska begrepp.

Eleven formulerar med handledning historiska problem och frågeställningar.

Eleven sätter in sig själv i ett historiskt sammanhang.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven sätter samman enskilda fenomen och fakta i det förflutna till helhetsbilder och motiverar sina ställningstaganden.

Eleven visar med hjälp av centrala begrepp på förändringar i den historiska processen inom såväl svensk och nordisk som allmän historia.

Eleven visar prov på kritisk hållning i ett resonemang om historiska problem och källor, bearbetar materialet samt motiverar sitt ställningstagande.

Eleven gör jämförelser mellan olika kulturer samt visar hur företeelser och händelseförlopp både i nutid och i gången tid har en historisk bakgrund och påverkar framtiden.

Eleven diskuterar betydelsen av olika människors och samhällens kulturarv.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven diskuterar utifrån ett historiskt perspektiv dagens problem och redogör för det egna samhällets framväxt och historiska identitet samt visar därvid medvetenhet om vilka konsekvenser skilda förhållningssätt kan få i framtiden.

Eleven utgår från centrala historiska begrepp för att klarlägga förutsättningar och drivkrafter för människor och samhällen i olika tider och i olika kulturer.

Eleven anlägger skilda historiska perspektiv på vad som förr skett liksom på sin egen omvärld och sig själv.

Eleven reflekterar, resonerar och drar slutsatser utifrån bedömningar av olika källors och kvarlevors värde.

■ Ämne: Idrott och hälsa

Ämnets syfte

Gymnasieskolans utbildning i idrott och hälsa syftar till att utveckla elevernas fysiska, psykiska och sociala förmåga samt att ge kunskaper om den egna livsstilens betydelse för hälsan. Ämnet syftar även till att eleverna tillägnar sig sådana kunskaper och erfarenheter att de kan välja och delta i lämpliga fysiska aktiviteter för fritiden.

Ämnet syftar också till att eleverna skall bli hälso- och miljömedvetna och få förutsättningar att ta aktiv del i arbetet med hälsofrågor i arbetsliv och i samhälle. Ämnet syftar dessutom till fördjupad kunskap om hur den egna kroppen fungerar och hur olika faktorer kan påverka det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i idrott och hälsa sträva efter att eleven

utvecklar sin fysiska, psykiska och sociala förmåga samt en positiv självbild,

utvecklar ett bestående intresse för regelbunden fysisk aktivitet, förstår värdet av detta samt ser dess samband med hälsa och livsstil,

utvecklar sin rörelseförmåga och fördjupar sina kunskaper om hur den egna kroppen fungerar,

fördjupar sina kunskaper om vad som främjar hälsa och utvecklar en god kroppsuppfattning,

utvecklar kunskaper som gör det möjligt att se, välja, värdera och delta i olika former av fysisk aktivitet,

fördjupar sina kunskaper om och i idrott och friluftsliv samt lär sig att ta ansvar för och utnyttja naturen för rekreation och friluftsliv,

utvecklar och fördjupar förmågan att planera, genomföra och utvärdera fysisk aktivitet på egen hand och tillsammans med andra,

utvecklar kunskapen om samspelet mellan människa, teknik och miljö och hur arbetsplatser, miljöer och produkter kan anpassas och utformas efter människans förutsättningar.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Grundläggande för ämnet är ett hälsoperspektiv som innefattar såväl fysiskt, psykiskt som socialt välbefinnande. Ämnets kärna utgörs av fysisk aktivitet, utformad så att alla, oavsett förutsättningar, skall kunna delta och utvecklas på egna villkor. Ämnet stimulerar till medvetenhet om den egna livsstilens betydelse för hälsan.

En utgångspunkt för ämnet är att det föreligger ett samband mellan livsstil, livsmiljö, hälsa och livskvalitet. Ämnet betonar därför kunskaper om faktorer som påverkar hälsan och som bidrar till hur god hälsa och god livs- och arbetsmiljö kan främjas. I ämnet ingår också kunskaper om hur kroppen fungerar i arbete och vila samt kunskaper om kost, motion och ergonomi. En väsentlig aspekt är även drogers och dopingpreparats skadliga inverkan.

Ämnet ger möjlighet att fördjupa sin förmåga och att ta initiativ och ansvar, att delta i, organisera och leda aktiviteter. För att främja såväl den improvisatoriska, estetiska som den motoriska förmågan integreras musik och rörelse, rytm och dans i ämnet. I ämnet innefattas också utbildning för nödsituationer såsom livräddning och första hjälpen vid olycksfall.

Ämnet tar upp idrott som kulturfenomen och speglar såväl egna traditioner och sätt att tänka som synsätt och rörelseuttryck i andra kulturer. Väsentligt för ämnet är också att anknyta till de starka kulturella traditioner som finns i Sverige när det gäller att vistas i naturen. Ämnet bidrar på så sätt till att väcka engagemang för frågor som handlar om människans relation till naturen.

I ämnet behandlas även frågor om förståelse av människors olika förutsättningar för fysisk aktivitet samt hur idrott kan bedrivas tillsammans och på lika villkor för att öka förutsättningarna för jämställdhet. Ämnet erbjuder upplevelser av samarbete, hänsyn och förståelse för och med andra människor samt rörelseglädje. Ämnet behandlar dessutom frågor som rör etik och moral i samband med idrottsutövning, exempelvis fair play.

I ämnet ingår tre kurser.

Idrott och hälsa A är en kärnämneskurs som bygger på och fördjupar de kunskaper som eleverna tidigare erhållit.

Kursen *Idrott och hälsa B* bygger på *Idrott och hälsa A* och fördjupar och vidgar kunskaper i ämnet. Kursen är valbar.

Kursen *Ergonomi* behandlar samspelet mellan människa, teknik och miljö. Kursen är valbar.

■ Ämne:	Idrott och hälsa
Kurs:	Idrott och hälsa A
Kurskod:	IDH1201
Poäng:	100

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

ha kunskap om och erfarenhet av hur olika faktorer påverkar människors hälsa samt kunna diskutera sambanden mellan hälsa, livsstil och miljö ur såväl ett individ- som ett samhällsperspektiv

ha förmåga att värdera olika fysiska aktiviteters betydelse för hälsa och välbefinnande

kunna planera, genomföra och utvärdera ett personligt anpassat program för träning eller andra hälsofrämjande åtgärder

ha kunskap om hur den egna kroppen fungerar i arbete och vila

ha kunskaper i vanliga rörelseaktiviteter och ha fördjupat sig i några självvalda aktiviteter

ha kunskap om samt ha genomfört och upplevt olika former av friluftsliv

kunna tillämpa några olika metoder för spänningsreglering och stresshantering

ha utvecklat sin förmåga att kombinera rörelser till musik och vara förtrogen med några danser

kunna tillämpa ergonomiska kunskaper i olika arbetsmiljösammanhang

ha kunskap om och kunna tillämpa livräddande första hjälp.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven genomför med viss handledning olika fysiska aktiviteter samt redogör för deras betydelse för hälsa och välbefinnande.

Eleven ger exempel på kostens betydelse för hälsan.

Eleven deltar i någon form av friluftsliv och använder sina kunskaper om friluftslivets olika former.

Eleven ger exempel på konkreta situationer för spänningsreglering, samt utför några olika rytmiska rörelser.

Eleven ger exempel på olika arbetsmiljöer och sätter dessa i samband med hälsa.

Eleven utför med visst stöd livräddande första hjälp.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven genomför olika fysiska aktiviteter, bedömer deras betydelse för hälsa och välbefinnande och resonerar i förhållande till detta om sambanden mellan hälsa, livsstil och miljö.

Eleven tillämpar och utvecklar med viss handledning eget hälsoarbete i några självvalda fysiska aktiviteter.

Eleven tillämpar spänningsreglering, rörelse och rytm till musik, i några självvalda fysiska aktiviteter.

Eleven bedömer ergonomisk anpassning av olika arbetsmiljöer.

Eleven genomför på egen hand livräddande första hjälp i en fingerad situation.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven utvecklar färdigheter och metoder i ett flertal aktivitetsformer och bedömer deras hälsoeffekter.

Eleven diskuterar samband mellan livsstil, livsmiljö och hälsa, samt drar slutsatser om begreppet livskvalitet med utgångspunkt från dessa samband.

Eleven planerar och genomför friluftsliv i nya miljöer och finner lösningar på oförutsedda situationer.

Eleven instruerar i livräddande första hjälp.

■ Ämne: Kulturhistoria

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet kulturhistoria syftar till att ge grundläggande kunskaper om konstarnas och estetikens historiska utveckling. Syftet är också att utveckla kreativitet, analysförmåga och kritiskt tänkande kring konsterna.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Människan har genom tiderna haft förmåga att lära av sina erfarenheter och genom språket dokumentera och föra vidare mänskliga vanor, idéer och uttrycksätt till kommande generationer. Denna förmåga att utveckla och bevara olika sätt att leva och tänka är en viktig aspekt av begreppet kultur. Det är den mänskliga traditionen som står i centrum för kulturhistorien.

I kulturhistoria innefattas ofta all mänsklig odling – hur människan ordnar sitt boende, sin klädsel och sin försörjning, hur människan genom tekniken utnyttjar och formar omvärlden men också hur hon uttrycker sig i symboler och ritualer, det vill säga alla de vanor som människan skaffat sig genom århundradena. Det kulturhistoriska perspektivet skulle med en bred definition kunna innefatta många olika sätt att beskriva det förflutna – från politisk och ekonomisk historia till exempelvis konst- och musikhistoria. Ämnet kulturhistoria i gymnasieskolan är dock fokuserat på ett historiskt perspektiv på de olika konstarnas utveckling och lyfter fram de estetiska idéernas, konstarnas och konstutövarnas villkor och roll i samhället, såväl i Sverige som i andra länder.

När ämnet historia koncentrerar sig på olika epokers sociala, ekonomiska och politiska utveckling vill kulturhistorieämnet belysa historiska och kulturella förhållanden och deras betydelse för estiken och konsterna som spegel av sin tid och som inspirerande kraft. Ämnet betonar förutom konstarnas utveckling genom historien även sambanden mellan idéer och konst ur ett historiskt perspektiv. I och med benämningen kulturhistoria understryks att olika historiska perspektiv är ett stöd för att förstå olika estetiska företeelser och uttryck samtidigt som en plattform läggs för olika slags studier inom det estetiska området. I ämnet ingår även samtida nationella och internationella strömningar och konstuttryck.

Mot den bakgrunden blir förmågan att kunna tala om konst och kultur en väsentlig del av ämnet. Genom att utveckla språket på dessa områden kan ämnet bli ett redskap för att bygga upp ett konst- och kulturhistoriskt medvetande om kulturhistoriens roll för musik,

dans, teater, litteratur, arkitektur, måleri och skulptur som delar av ett större sammanhang. Kulturhistorien kan också medverka till att utveckla ett öppet sinne inte bara för de traditionella konstarterna utan även för olika slag av gränsöverskridanden.

Teoretiska kunskaper varvas i ämnet med praktiska övningar, där betoningen läggs på analysen och upplevelsen. Ämnet orienterar om konst som lämnat spår i historien och strömningar på såväl det nationella som det internationella planet. Genom ett problemlorienterat perspektiv kan man i ämnet skapa medvetenhet om och ge möjlighet att möta nya kulturinflenser samt delta i ett gränsöverskridande arbete.

Ämnet kulturhistoria består av sex kurser.

Kultur- och idéhistoria tar upp sambanden mellan idéhistoria och estetik under olika epoker. Kursen behandlar även konstarterna som en del av en bredare historisk utveckling och har ett självklart samband med ämnena svenska och historia. Kursen är en gemensam kurs för estetiska programmet samt en inriktningskurs inom samhällsvetenskapsprogrammet.

Nutida konst fokuserar på vår tid. Den kompletterar därmed tidsexposén i kursen Kultur- och idéhistoria. Kursen är en gemensam kurs för estetiska programmet.

Filmkunskap belyser filmmediet som den konstform som på grund av sin genomslagskraft når ut till flest människor. I kursen ges redskap att tolka och analysera olika filmiska uttryck. Samtidigt ges ett historiskt perspektiv på filmens utveckling. Kursen är valbar.

Kulturhistorisk fördjupning bygger på kursen Kultur- och idéhistoria och ger möjlighet till vidgade teoretiska och praktiska studier inom en viss konstform. Kursen är valbar.

Kursen *Kultur- och konstanalys* bygger på de kunskaper som kurserna Kultur- och idéhistoria och Nutida konst ger. Genom reflektion kring och analys av olika kulturföreteelser skapar kursen förutsättningar för eleven att se kulturhistorien som en helhet. Kursen kan riktas mot vald studieinriktning inom estetiska programmet. Kursen är valbar.

Staden och framtiden är den kurs som genom sin inriktning tydligast knyter konstarterna och estetiken till samhällsutvecklingen. Genom praktiska studier prövar eleven hur arkitektur, stadsplanering och estetik utgör en naturlig del av vardags verkligheten. Kursen är valbar.

■ Ämne:	Kulturhistoria
Kurs:	Kultur- och idéhistoria
Kurskod:	KUH1202
Poäng:	100

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ur ett historiskt perspektiv ge förståelse av sambanden mellan idéer och konstarter. Kursen skall också ge kunskap om väsentliga drag i konstarternas historia och konstutövares betydelse under olika epoker. Kursen skall även belysa de konstnärliga uttrycken som en spegling av samhällsutvecklingen i stort.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

- ha kunskap om väsentliga aspekter på estetik och konstskapande genom tiderna

- känna till idéhistoriens betydelse för konstarterna samt olika kulturhistoriska uttryck och deras relation till epoker och genrer

- känna till några väsentliga samband mellan samhällsutveckling, arkitektoniska och konstnärliga uttryck

- ha kännedom om några väsentliga drag i konstarternas utveckling och deras betydelse ur ett samhällsperspektiv.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven beskriver några epoker inom olika konstarter och ger exempel på samband mellan olika konstarter och idéer.

Eleven beskriver huvuddragen i den idé- och kulturhistoriska utvecklingen och gör jämförelser med samhällsutvecklingen.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven beskriver och diskuterar olika tidsskeden inom de olika konstarterna och relaterar dem till den kulturhistoriska utvecklingen.

Eleven tillämpar sina idé- och kulturhistoriska kunskaper på ett varierat sätt.

Eleven redogör för och diskuterar samband mellan samhällsutvecklingen och olika estetiska uttryck.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven använder relevanta idé- och kulturhistoriska begrepp för analys och diskussion av olika epoker och genrer samt för att relatera den idé- och kulturhistoriska utvecklingen till motsvarande samhällelig och konstnärlig utveckling.

■ **Ämne:** Kulturhistoria

Kurs: Nutida konst

Kurskod: KUHI1205

Poäng: 50

Mål

Mål för kursen

Kursen skall orientera om nutida uttryck inom olika konstarter. Kursen skall också klargöra nutida konststarters beroende av historien. Kursen skall även ge perspektiv på sambanden mellan konstnärliga uttryck, publik, samhälle och kulturpolitik. Därutöver skall kursen ge kunskaper om nationella och internationella strömningar och aktuella begrepp i konstdiskussionen.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna orientera sig i några väsentliga nutida konstarter samt ha kännedom om beröringspunkter mellan dem

kunna relatera estetiska begrepp och resonemang till olika konstområden och konstarter

kunna analysera olika nutida konstnärliga uttryck och relatera dem till kulturhistorien

ha utvecklat förståelsen av konstarnas roll och villkor i dagens samhälle.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven beskriver några av de nutida konstarnas grundläggande teorier och grunddragen i den samtida konst- och kulturdebatten.

Eleven ger exempel på samband mellan konst, publik och samhälle.

Eleven beskriver och ger exempel på samband mellan nutida konstnärliga uttryck och kulturhistoria.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven beskriver och diskuterar konstnärliga uttryck i dagens samhälle.

Eleven diskuterar den nutida konsten i ett kulturhistoriskt perspektiv.

Eleven genomför olika arbetsuppgifter och tillämpar sina kunskaper om nutida konst på ett relevant sätt.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven analyserar och tolkar några samtida konstarnas olika uttryck, tankeriktningar och fenomen.

Eleven framför egna tankar och använder relevanta begrepp i diskussioner om nutida konst.

■ Ämne: Matematik

Ämnets syfte

Gymnasieskolans utbildning i matematik bygger vidare på kunskaper motsvarande de eleverna uppnår i grundskolan och innebär breddning och fördjupning av ämnet. Utbildningen syftar till att ge kunskaper i matematik för studier inom vald studieinriktning och för fortsatta studier. Utbildningen skall leda till förmåga att kommunicera med matematikens språk och symboler, som är likartade över hela världen.

Utbildningen i matematik i gymnasieskolan syftar också till att eleverna skall kunna analysera, kritiskt bedöma och lösa problem för att självständigt kunna ta ställning i frågor, som är viktiga både för dem själva och samhället, som t.ex. etiska frågor och miljöfrågor.

Utbildningen syftar även till att eleverna skall uppleva glädjen i att utveckla sin matematiska kreativitet och förmåga att lösa problem samt få erfara något av matematikens skönhet och logik.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i matematik sträva efter att eleverna

utvecklar sin tilltro till den egna förmågan att lära sig mera matematik, att tänka matematiskt och att använda matematik i olika situationer,

utvecklar sin förmåga att tolka, förklara och använda matematikens språk, symboler, metoder, begrepp och uttrycksformer,

utvecklar sin förmåga att tolka en problemsituation och att formulera den med matematiska begrepp och symboler samt välja metod och hjälpmedel för att lösa problemet,

utvecklar sin förmåga att följa och föra matematiska resonemang samt redovisa sina tankegångar muntligt och skriftligt,

utvecklar sin förmåga att med hjälp av matematik lösa problem på egen hand och i grupp bl.a. av betydelse för vald studieinriktning samt att tolka och värdera lösningarna i förhållande till det ursprungliga problemet,

utvecklar sin förmåga att reflektera över sina erfarenheter av begrepp och metoder i matematiken och sina egna matematiska aktiviteter,

utvecklar sin förmåga att i projekt och gruppdiskussioner arbeta

med sin begreppsbildning samt formulera och motivera olika metoder för problemlösning,

utvecklar sin förmåga att utforma, förfina och använda matematiska modeller samt att kritiskt bedöma modellernas förutsättningar, möjligheter och begränsningar,

fördjupar sin insikt om hur matematiken har skapats av människor i många olika kulturer och om hur matematiken utvecklats och fortfarande utvecklas,

utvecklar sina kunskaper om hur matematiken används inom informationsteknik, samt hur informationsteknik kan användas vid problemlösning för att åskådliggöra matematiska samband och för att undersöka matematiska modeller.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Matematiken har genom en mångtusenårig utveckling bidragit till det kulturella arvet. Matematiken är en förutsättning för stora delar av samhällets utveckling och den genomsyrar hela samhället, ofta på ett sätt som är osynligt för den ovane betraktaren.

Matematiken har utvecklats ur såväl praktiska behov som ur människans nyfikenhet och lust att utforska och utvidga matematiken som sådan. Matematikens begrepp, metoder och teorier har vuxit fram inom olika kulturer. Matematik är en livaktig internationell vetenskap, vars metoder, begrepp och kunskapsområden ständigt utvecklas.

I matematik arbetar man med väldefinierade begrepp och bygger upp teorier genom att logiskt och strikt bevisa att formulerade hypoteser är giltiga. Resultaten av bevisen formuleras som satsar eller samband, som visar hur begreppen kan användas. Nya begrepp införs som följd av frågeställningar i tillämpningsämnen eller av idéer inom matematiken som sådan.

Matematik är en mänsklig tankekonstruktion och matematisk problemlösning är en skapande aktivitet. Samtidigt kräver matematiken uthållighet i tankeverksamheten och förståelse för att problemlösning är en process som kräver tid. Denna process skall kunna utvecklas i en grupp men även genom att individer reflekterar över sin egen kunskap och inläring. Detta gäller även matematikämnet i skolan.

Problemlösning, kommunikation, användning av matematiska modeller och matematikens idéhistoria är fyra viktiga aspekter av ämnet matematik som genomsyrar undervisningen.

Tillgången till tekniska hjälpmedel har delvis förändrat matematikämnet. Såväl numeriska, grafiska som algebraiska metoder utnyttjas och nya typer av problem av mer sammansatt karaktär kan stude-

ras i ämnet. De tekniska hjälpmedlen har dock begränsat värde utan kunskaper om begrepp och metoder. Förståelse, analys av hela lösningsprocedurer och kritisk granskning av resultat samt förmåga att dra slutsatser är grundläggande i gymnasieskolans matematikämne.

En viktig del av problemlösningen är att utforma och använda matematiska modeller och på olika sätt kommunicera om de matematiska idéerna och tankegångarna. Både i vardagsliv och yrkesliv behöver allt fler kunna förstå innebörden av och kommunicera om frågor med matematiskt innehåll.

Matematikens idéhistoria kan bidra till en bild av hur olika begrepp och samband utvecklats. Detta kan motverka uppfattningen om matematiken som ett opersonligt färdigt ämne som är uppbyggt av fasta regler som endast skall läras utantill.

Matematikens kraft som verktyg för förståelse och modellering av verkligheten blir tydlig om ämnet tillämpas på områden som är välbekanta för eleverna. Gymnasieämnet matematik skall därför knytas till vald studieinriktning på sådant sätt att det berikar både matematikämnet och karaktärsämnena. Kunskaper i matematik är ofta en förutsättning för att målen för många av karaktärsämnena skall uppnås.

Matematikämnet i gymnasieskolan är uppbyggt av flera områden: aritmetik, algebra, geometri, sannolikhetslära, statistik, funktionslära, trigonometri samt differential- och integralkalkyl med differentialekvationer. Vissa av dessa områden behandlas i olika omfattning i grundskolans matematikkurs och fördjupas och utvecklas i gymnasieskolan. Nya områden införs, fördjupas och breddas successivt i gymnasieskolan.

I ämnet matematik ingår sju kurser, Matematik A–E, som bygger på varandra samt Matematik – diskret och Matematik – breddning.

Matematik A är en kärnämneskurs och ingår i alla program. Kursen bygger vidare på matematikutbildningen i grundskolan och erbjuder breddade och fördjupade kunskaper inom områdena aritmetik, algebra, geometri, statistik och funktionslära. Kursen läses av elever med vitt skilda studieinriktningar. Uppläggningsen anpassas och problem väljs med hänsyn till elevernas studieinriktning. Kursen ger både allmän medborgarkompetens och utgör en integrerad del av den valda studieinriktningen.

Matematik B bygger vidare på kunskaper motsvarande grundskolans sannolikhetslära och på Matematik A inom områdena geometri, statistik, algebra och funktionslära. Kursen ger sådana insikter i matematiska begrepp och metoder som möjliggör för eleven att med hjälp av matematiska modeller kunna lösa problem inom olika områden särskilt, med anknytning till utbildningens karaktärsämnen. Dessutom behandlar kursen hur en statistisk undersökning genomförs och värderas. Matematik B är gemensam kurs på naturveten-

skapsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet och på teknikprogrammet.

Matematik C bygger vidare på Matematik B inom aritmetik, algebra och funktionslära. Den innehåller även differentialkalkyl. I kursen behandlas problem som gäller optimering, förändringar och extremvärden. Problemens innehåll skall så långt som möjligt ha anknytning till viktiga frågor inom elevens studieinriktning. Kursen är gemensam kurs på naturvetenskapsprogrammet.

Matematik D bygger vidare på Matematik C och innehåller trigonometri och differential- och integralkalkyl. Kursen utgör lämplig grund för fortsatta studier inom såväl beteendevetenskap, ekonomi och samhällsvetenskap som inom naturvetenskapliga och tekniska utbildningar. Eleven utvecklar under eget ansvar sin förmåga att i en större uppgift självständigt arbeta med en problemställning i matematik. Kursen är gemensam på naturvetenskapsprogrammet.

Matematik E bygger vidare på Matematik D och ger eleven tillfälle att i en syntes använda tidigare kunskaper om talbegreppet samt kunskaper från algebra, funktionslära, trigonometri, geometri och differential- och integralkalkyl. Kursen behandlar komplexa tal samt fördjupad differential- och integralkalkyl. Kursen skall ge de fördjupade kunskaper som krävs för fortsatta studier inom matematikintensiva utbildningar. Kursen är valbar.

Matematik – diskret bygger på kunskaper från Matematik C. Kursen skall erbjuda eleven kunskaper om mängder, de hela talens egenskaper, talföljder, kombinatorik samt satslogik. Kursen lämpar sig särskilt för inriktning mot matematik i kombination med datoranvändning. Kursen är valbar.

Matematik – breddning bygger på kunskaper från Matematik C. Kursen erbjuder eleven möjlighet att bredda sina kunskaper i matematik inom något eller några kunskapsområden som är nya för eleven eller fördjupar kunskaperna inom något känt område. Förmågan att använda matematiska modeller och att formulera och arbeta med problem utgående från en öppen frågeställning utvecklas. Kursen är valbar.

■ **Ämne:** Matematik

Kurs: Matematik A

Kurskod: MA1201

Poäng: 100

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna formulera, analysera och lösa matematiska problem av betydelse för vardagsliv och vald studieinriktning

ha fördjupat och vidgat sin taluppfattning till att omfatta reella tal skrivna på olika sätt

med och utan tekniska hjälpmedel med omdöme kunna tillämpa sina kunskaper i olika former av numerisk räkning med anknytning till vardagsliv och studieinriktning

ha fördjupat kunskaperna om geometriska begrepp och kunna tillämpa dem i vardagssituationer och i studieinriktningens övriga ämnen

vara så förtrogen med grundläggande geometriska satser och resonemang att hon eller han förstår och kan använda begreppen och tankegångarna vid problemlösning

kunna tolka, kritiskt granska och med omdöme åskådliggöra statistiska data samt kunna tolka och använda vanligt förekommande lägesmått

kunna tolka och hantera algebraiska uttryck, formler och funktioner som krävs för problemlösning i vardagslivet och i studieinriktningens övriga ämnen

kunna ställa upp och tolka linjära ekvationer och enkla potensekvationer samt lösa dem med för problemsituationen lämplig metod och med lämpliga hjälpmedel

kunna ställa upp, tolka, använda och åskådliggöra linjära funktioner och enkla exponentialfunktioner som modeller för verkliga förlopp inom privatekonomi och i samhälle

ha vana att vid problemlösning använda dator och grafitande räknare för att utföra beräkningar och åskådliggöra grafer och diagram

känna till hur matematiken påverkar vår kultur när det gäller till exempel arkitektur, formgivning, musik eller konst samt hur matematikens modeller kan beskriva förlopp och former i naturen.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven använder lämpliga matematiska begrepp, metoder och tillvägagångssätt för att formulera och lösa problem i ett steg.

Eleven genomför matematiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven använder matematiska termer, symboler och konventioner samt utför beräkningar på ett sådant sätt att det är möjligt att följa, förstå och pröva de tankar som kommer till uttryck.

Eleven skiljer gissningar och antaganden från givna fakta och härledningar eller bevis.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven använder lämpliga matematiska begrepp, metoder, modeller och tillvägagångssätt för att formulera och lösa olika typer av problem.

Eleven deltar i och genomför matematiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven gör matematiska tolkningar av situationer eller händelser samt genomför och redovisar sitt arbete med logiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven använder matematiska termer, symboler och konventioner på sådant sätt att det är lätt att följa, förstå och pröva de tankar som kommer till uttryck såväl muntligt som skriftligt.

Eleven visar säkerhet beträffande beräkningar och lösning av olika typer av problem och använder sina kunskaper från olika delområden av matematiken.

Eleven ger exempel på hur matematiken utvecklats och använts genom historien och vilken betydelse den har i vår tid inom några olika områden.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven formulerar och utvecklar problem, väljer generella metoder och modeller vid problemlösning samt redovisar en klar tankegång med korrekt matematiskt språk.

Eleven analyserar och tolkar resultat från olika typer av matematisk problemlösning och matematiska resonemang.

Eleven deltar i matematiska samtal och genomför såväl munt-

ligt som skriftligt matematiska bevis.

Eleven värderar och jämför olika metoder, drar slutsatser från olika typer av matematiska problem och lösningar samt bedömer slutsatsernas rimlighet och giltighet.

Eleven redogör för något av det inflytande matematiken har och har haft för utvecklingen av vårt arbets- och samhällsliv samt för vår kultur.

■ **Ämne: Matematik**

Kurs: Matematik B

Kurskod: MA1202

Poäng: 50

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna formulera, analysera och lösa matematiska problem av betydelse för tillämpningar och vald studieinriktning med fördjupad kunskap om sådana begrepp och metoder som ingår i tidigare kurser

kunna förklara, bevisa och vid problemlösning använda några viktiga satser från klassisk geometri

kunna beräkna sannolikheter vid enkla slumpförsök och slumpförsök i flera steg samt kunna uppskatta sannolikheter genom att studera relativa frekvenser

med omdöme använda olika lägesmått för statistiska material och kunna förklara skillnaden mellan dem samt känna till och tolka några spridningsmått

kunna planera, genomföra och rapportera en statistisk undersökning och i detta sammanhang kunna diskutera olika typer av fel samt värdera resultatet

kunna tolka, förenkla och omforma uttryck av andra graden samt lösa andragsradsekvationer och tillämpa kunskaperna vid problemlösning

kunna arbeta med räta linjens ekvation i olika former samt lösa linjära olikheter och ekvationssystem med grafiska och algebraiska metoder

kunna förklara vad som kännetecknar en funktion samt kunna ställa upp, tolka och använda några icke-linjära funktioner som modeller för verkliga förlopp och i samband därmed kunna arbeta både med och utan dator och grafitande hjälpmedel.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven använder lämpliga matematiska begrepp, metoder och tillvägagångssätt för att formulera och lösa problem i ett steg.

Eleven genomför matematiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven använder matematiska termer, symboler och konventioner samt utför beräkningar på ett sådant sätt att det är möjligt att följa, förstå och pröva de tankar som kommer till uttryck.

Eleven skiljer gissningar och antaganden från givna fakta och härledningar eller bevis.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven använder lämpliga matematiska begrepp, metoder, modeller och tillvägagångssätt för att formulera och lösa olika typer av problem.

Eleven deltar i och genomför matematiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven gör matematiska tolkningar av situationer eller händelser samt genomför och redovisar sitt arbete med logiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven använder matematiska termer, symboler och konventioner på sådant sätt att det är lätt att följa, förstå och pröva de tankar som kommer till uttryck såväl muntligt som skriftligt.

Eleven visar säkerhet beträffande beräkningar och lösning av olika typer av problem och använder sina kunskaper från olika delområden av matematiken.

Eleven ger exempel på hur matematiken utvecklats och använts genom historien och vilken betydelse den har i vår tid inom några olika områden.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven formulerar och utvecklar problem, väljer generella metoder och modeller vid problemlösning samt redovisar en klar tankegång med korrekt matematiskt språk.

Eleven analyserar och tolkar resultat från olika typer av matematisk problemlösning och matematiska resonemang.

Eleven deltar i matematiska samtal och genomför såväl munt-

ligt som skriftligt matematiska bevis.

Eleven värderar och jämför olika metoder, drar slutsatser från olika typer av matematiska problem och lösningar samt bedömer slutsatsernas rimlighet och giltighet.

Eleven redogör för något av det inflytande matematiken har och har haft för utvecklingen av vårt arbets- och samhällsliv samt för vår kultur.

■ Ämne: Musik

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet musik syftar till att ge breda kunskaper inom musikområdet. Ämnet syftar även till att utveckla skapande och upplevelseförmåga inom musiken. Dessutom syftar ämnet till att utveckla kunskaper om kommunikativa uttrycksformer inom musiken.

KEJ.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Ämnet musik har funnits i den svenska skolan sedan slutet av 1500-talet. Tillsammans med latin och kristendom utgjorde musiken, som då benämndes kyrkosång, huvudämnena i skolan. När allmän folkskola infördes i Sverige 1842 framhölls vikten av att alla elever skulle känna till de viktigaste psalmerna. Musikundervisning var liktydig med sångundervisning och ämnesbeteckningen ändrades från sång till musik först 1955.

STAMSA
HÄR
REJ.

I våra dagar har musik utvecklats till ett uttrycksmedel för människor i många olika sammanhang. Ny teknik inom musikens område har inte bara förändrat instrument och inspelningstekniker utan även utvecklat ny musik.

Musik har med sina mycket varierande uttrycksformer stor betydelse för unga människor i dagens samhälle. Musik har utvecklats från att vara enbart en ljudupplevelse till att omfatta flera estetiska uttrycksformer i samverkan.

Ämnet musik har förankring dels i det musikaliska arvet, dels i det framväxande mångkulturella samhället. De olika kurserna som ingår i ämnet musik kan i samverkan med varandra utveckla musikskapande och analysförmåga. Ämnet förutsätter ibland möjlighet till arbete i olika grupsammansättningar.

REJ.

Ämnet musik består av elva kurser.

Instrument/sång nivå 1, 2 och 3, avser att utveckla elevens förmåga att med hjälp av sitt instrument eller sin sång uttrycka sig musikaliskt samt förmedla ett musikaliskt budskap till en publik. Kurserna Instrument/sång har en något annorlunda karaktär och uppbyggnad än övriga. Kursplanerna är skrivna för att passa alla elevkategorier, genreinriktningar och instrument. Varje elev inom inriktningen musik skall ha minst 150 poäng i ämnet genom att välja någon kombination av kurserna Instrument/sång, nivå 1, 2 och 3. Det finns möjligheter för elever inom inriktningen musik att välja två eller tre instrument. Nivå 1, 2 och 3 är uttryck för olika nivåer i kunnandet där nivå 1 är avsedd för nybörjare. Kurserna är gemensamma inom inriktningen musik.

REJ.

Ensemble A och B bygger på varandra. I dessa kurser får eleverna möjlighet att sjunga och musicera tillsammans med andra. Kurserna uppövar även musikalisk lyhördhet och social gemenskap. Kurs A är gemensam inom inriktningen musik. Kurs B är valbar.

Gehörs- och musikleära A och B bygger på varandra och avser att utveckla musikutövandet och det inre hörandet för att därmed lättare kunna förstå musikaliska skeenden. Kurs A är en gemensam kurs inom inriktningen musik medan kurs B är valbar.

Körsång A och B bygger på varandra och ger eleverna tillfälle att med sin röst utgöra en del i ett sammanhang, ett musikaliskt såväl som ett socialt. Kurserna kan dessutom utveckla elevens gehör. Kurs A är en gemensam kurs inom inriktningen musik. Kurs B är valbar.

Rytmik med dans avser att utveckla förmåga att med kroppen förstå och förmedla musikaliska förlopp samt att öva olika danser. Kursen är valbar.

Sceniskt musikprojekt innehåller arrangemang av musik i olika former, som konsert eller teater. Kursen är valbar.

■ **Ämne: Musik**

Kurs: Ensemble A

Kurskod: MU1201

Poäng: 100

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ge grundläggande instrumentala eller vokala färdigheter i ensemblespel eller sång. Kursen skall också stimulera samspels- och samarbetsförmåga inom en ensemble samt ge grundläggande kunskaper om repertoar och stilarter. Därutöver skall kursen vara inriktad mot olika genrer eller ensembleformer.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna anpassa sitt musicerande i ensemblesammanhang

kunna musicera tillsammans med andra och i övrigt kunna samarbeta vid musikutövning

ha kännedom om olika ensembleformer eller olika genrer.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven anpassar sitt eget musicerande till den övriga ensemblen.

Eleven deltar i ensemblespel eller sång, är förberedd och genomför uppgifterna i ensemblesammanhang.

Eleven beskriver och ger exempel på olika ensembletyper eller genrer.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven samarbetar musikaliskt med den övriga ensemblen och tar ansvar för sitt arbete.

Eleven musicerar, bedömer resultatet och förstår sin egen roll i ensemblen.

Eleven redogör för olika ensembleformer inom olika genrer.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven spelar eller sjunger i olika typer av ensembler och genrer på ett varierat och kreativt sätt.

Eleven tar egna initiativ och analyserar vid problem orsakerna och föreslår förbättringar.

■ Ämne:	Musik
Kurs:	Gehörs- och musikleära A
Kurskod:	MU1203
Poäng:	100

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om musikteoretiska begrepp för att göra det möjligt att kunna tillämpa kunskaperna i det egna musicerandet. Kursen skall även ge grundläggande kunskaper och övning i gehörslära, dvs. utveckla förmågan till inre hörande. Dessutom skall kursen uppöva förmågan att självständigt öva gehör.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

- känna till vanliga musikteoretiska begrepp
- kunna återge avlyssnad musik
- kunna genom att lyssna uppfatta och återge musikens form och struktur
- ha kunskap om hur gehör övas.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven beskriver och exemplifierar vanliga musikteoretiska begrepp.

Eleven återger avlyssnad musik med enkel rytm, melodi, harmoni, form och struktur.

Eleven använder sina kunskaper om musicklära i sitt eget musicerande.

Eleven ger exempel på hur gehör övas.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven redogör för musikaliska förlopp och sammanhang och återger dessa.

Eleven använder sina kunskaper i gehörsträning.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven uppfattar gehörsmässigt och återger relativt komplicerade musikaliska sekvenser.

Eleven använder på ett personligt sätt sina kunskaper i eget musicerande.

■ **Ämne: Musik**

Kurs: Instrument/sång, nivå 1

Kurskod: MU1205

Poäng: 50

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om hur ett musikinstrument eller sångrösten kan användas till skapande. Kursen skall även ge grundläggande övning i instuderingsteknik och memoreringsförmåga samt enkelt not- och gehörsspel. Kursen skall också ge kännedom om instrumentets konstruktion och egenskaper respektive röstens fysiologi. Dessutom skall kursen ge kunskaper om grundläggande principer för interpretation.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna musicera på en grundläggande nivå

kunna instudera enkla musikstycken

känna till grundprinciper för gehörssång/spel och improvisation

känna till instrumentets konstruktion och röstens fysiologi.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven studerar in enkla musikstycken och musicerar efter noter och på gehör.

Eleven beskriver grundprinciperna för gehörspel eller sång och improvisation.

Eleven beskriver och ger exempel på instrumentets konstruktion eller röstens fysiologi.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven musicerar på grundläggande nivå med ett visst musikaliskt uttryck.

Eleven instuderar enkla musikstycken inom olika genrer.

Eleven använder grundläggande principer för interpretation.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven har en grundläggande repertoar inom olika stilar eller genrer.

Eleven analyserar sitt musicerande och omsätter på ett personligt sätt kursens innehåll i eget musicerande.

■ **Ämne: Musik**

Kurs: Instrument/sång, nivå 2

Kurskod: MU1206

Poäng: 50

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om hur ett musikinstrument eller sångrösten kan användas i skapande arbete. Kursen skall öva såväl not- som gehörsspel. Kursen skall vidareutveckla förmågan till instudering och teknisk träning. Kursen skall även fördjupa kunskaperna om instrumentets uttrycksmöjligheter och förmågan att lyssna på och analysera eget musicerande. Kursen skall dessutom öva resone- mang om interpretation och ge tillfälle till primavistaövning samt öv- ning i framförande inför publik.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna instudera, förstå och uttolka en notbild samt en gehörss- el- ler improvisationsuppgift

kunna en repertoar i olika stilar eller genrer med adekvat interpre- tation

kunna spela eller sjunga för åhörare

kunna spela eller sjunga ett stycke a prima vista.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

- Eleven genomför musikaliska uppgifter på ett adekvat sätt.
- Eleven instuderar musikstycken med hjälp av noter och på gehör.
- Eleven musicerar med viss teknisk färdighet och vilja till uttryck.
- Eleven beskriver och exemplifierar principerna för primavistaspel respektive primavistasång.
- Eleven musicerar inför publik.

Kriterier för betyget Väl godkänd

- Eleven musicerar med god teknik, visar inlevelseförmåga och har förmåga till analys och uttryck.
- Eleven spelar eller sjunger en repertoar som representerar olika stilar eller genrer.
- Eleven redogör relativt självständigt för principer för interpretation.
- Eleven spelar eller sjunger enkelt primavistaspel respektive primavistasång.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

- Eleven instuderar musikstycken och medverkar vid framföranden inför publik.
 - Eleven musicerar med en för nivån avancerad teknik.
 - Eleven analyserar sitt musicerande och utvecklar ett personligt uttryckssätt.
-

■ **Ämne: Musik**

Kurs: Instrument/sång, nivå 3

Kurskod: MU1207

Poäng: 50

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om instrumentets eller sångröstens möjligheter till eget skapande. Kursen skall även uppmuntra till självständigt och undersökande arbete vid instudering. Ett mål för kursen är även att den skall ge kunskaper om instrumentets eller röstens uttrycksmöjligheter samt vidareutveckla stilmedvetande, musikalisk kommunikationsförmåga och stimulera till personligt uttryck. Dessutom skall kursen ge kunskap om instuderingsmetodik, koncentration och uthållighet i arbetet med svårare verk och musikstycken.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

ha en repertoar från olika stilar eller genrer och kunna stilistiskt medvetet framföra ett stycke

kunna använda sig av instrumentets eller röstens uttrycksmöjligheter

kunna föra musikaliska resonemang

kunna spela eller sjunga för åhörare i skilda musikaliska sammanhang.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven arbetar på ett adekvat sätt med olika musikaliska uppgifter.

Eleven utvecklar ett musikaliskt uttryck och fördjupar sitt gestaltungsarbete.

Eleven för musikaliska resonemang om musik.

Eleven medverkar vid olika uppspelnings- eller konserttillfällen.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven arbetar målinriktat, engagerat och uthålligt med olika musikaliska uppgifter.

Eleven instuderar musikstycken samt musicerar insiktsfullt i framförandesituationer.

Eleven musicerar och framför en bred repertoar samt spelar eller sjunger stilmedvetet.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven tolkar på ett personligt, varierat och stilriktigt sätt musikaliska uppgifter.

Eleven varierar sitt musicerande i kontakten med publik.

Eleven musicerar med en avancerad teknik och förmår analysera tekniska och musikaliska problem.

Eleven kommer med egna förslag till förbättringar och på repertoar.

■ **Ämne: Musik**

Kurs: Körsång A

Kurskod: MU1208

Poäng: 50

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i körsång samt kunskap om körmusik. Kursen skall även stimulera till sångglädje och utveckla lyssnarförmågan i samklang, intonation och gestaltning samt ge övning i att anpassa stämman i en musikalisk helhet.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

ha grundläggande kunskaper om körmusik och i körsång

kunna följa och omsätta körledarens intentioner

kunna sjunga unison och flerstämmig sång från olika repertoarområden.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven sjunger med viss handledning sin körstämma.

Eleven sjunger unison och flerstämmig sång från olika repertoarområden.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven omsätter körledarens instruktioner.

Eleven genomför sina uppgifter med vokal uttrycksförmåga, koncentration och medvetenhet.

Eleven uttrycker sig med god sångröst och anpassar sin röst i en körklang.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven följer och omsätter körledarens instruktioner.

Eleven instuderar körstämmor i enlighet med körledarens instruktioner.

Eleven deltar engagerat i repetitionsarbeten och framföranden.

■ Ämne: Naturkunskap

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet naturkunskap syftar till att beskriva och förklara omvärlden ur ett naturvetenskapligt perspektiv. Ämnet syftar också till förståelse av naturvetenskapens arbetssätt och resultat. Ämnets syfte är dessutom att ge naturvetenskapliga kunskaper för att kunna ta ställning i frågor som är viktiga för individ och samhälle som t.ex. genteknik, hållbar utveckling och energifrågor.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i naturkunskap sträva efter att eleven

utvecklar sin förmåga att beskriva, förklara och förstå omvärlden ur ett naturvetenskapligt perspektiv,

utvecklar sina kunskaper om vetenskapliga undersöknings- och forskningsmetoder och om hur resultat kan presenteras,

utvecklar sin förmåga att förstå och använda naturvetenskapens språk och teoretiska begrepp,

utvecklar sin förmåga och sitt intresse att söka, kritiskt granska och tillgodogöra sig kunskap om aktuell forskning i naturvetenskap från olika informationskällor,

utvecklar ett förhållningssätt som präglas av ödmjukhet och respekt inför naturen och livets storhet,

utvecklar sin förmåga att tolka och kritiskt granska olika typer av information, delta i diskussioner i olika samhällsfrågor och ta ställning utifrån ett naturvetenskapligt och etiskt perspektiv,

utvecklar sina kunskaper om människan som en del av naturen och det ekologiska sammanhanget samt om kretsloppstänkandets roll för att minska samhällets miljöbelastning,

utvecklar sin förståelse av naturvetenskapens roll för samhällsutvecklingen.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Dagens samhälle är i hög grad baserat på naturvetenskap och teknik. Därför har den enskilde behov av kunskaper i naturvetenskap både som individ och samhällsmedborgare. Energi-, miljö- och resursfrågor ställer till exempel krav på ett brett naturvetenskapligt kunnande.

Samtidigt ger naturvetenskapens snabba utveckling upphov till nya frågeställningar inte minst av etisk karaktär.

Den moderna naturvetenskapen präglas av uppdelning i många specialområden samtidigt som många frågeställningar kräver ett tvärvetenskapligt angreppssätt. Ämnet naturkunskap är ett tvärvetenskapligt ämne där naturvetenskapliga frågeställningar kan studeras ur flera perspektiv. Ämnets struktur är inte entydigt given men ämnet handlar om liv, materia och energi. Karaktäristiskt för ämnet är blandningen av teoretiska studier, observationer, experiment och fältstudier.

Ämnet behandlar också frågan om hur människans världsbild har förändrats genom växelverkan mellan teoribildning och praktiska forskningsresultat.

Ämnet naturkunskap är uppdelat i två kurser, Naturkunskap A som är ett kärnämne och Naturkunskap B.

Naturkunskap A bygger på elevens tidigare erfarenheter och på grundskolans utbildning eller motsvarande kunskaper. Kursen tar främst upp miljöfrågor, men även frågor kring ekologi, energi- och resursanvändning behandlas. Kursen anknyter till elevens studieinriktning. Naturkunskap A är en kärnämneskurs.

Naturkunskap B bygger på elevens tidigare erfarenheter och kunskaper från grundskolan eller motsvarande. Kursen behandlar människans biologiska, fysikaliska och kemiska vardag, materien, livets förutsättningar och utveckling samt organismens byggnad och funktion. Även betydelsen av en hälsofrämjande livsstil ingår i kursen, liksom etiska frågor – speciellt de som gäller den moderna genteknikens utveckling och utnyttjande. Naturkunskap B är gemensam kurs på samhällsvetenskapsprogrammet.

■ **Ämne:** Naturkunskap

Kurs: Naturkunskap A

Kurskod: NK1201

Poäng: 50

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna göra observationer och enkla experiment samt kunna analysera och tolka resultaten

ha kunskap om den naturvetenskapliga världsbildens framväxt samt universums och jordens historia

kunna förstå skillnaden mellan påståenden grundade på fakta och värderande ståndpunkter inom naturvetenskapen, t.ex. när det gäller människans strålningsmiljö

ha fördjupat sin kunskap om ekosystems struktur och dynamik samt betydelsen av biologisk mångfald

ha kunskap om energiomvandlingar och energiformer samt begreppet energikvalitet

kunna beskriva naturliga kretslopp och av människan skapade materia- och energiflöden samt ha förståelse av termodynamikens lagar

kunna beskriva miljöproblem utifrån studieinriktning och aktivt delta i diskussioner om möjligheten att påverka utvecklingen

ha kunskaper om livsstilens betydelse för miljön och en hållbar ekologisk utveckling.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven utför med viss handledning experimentella och praktiska moment.

Eleven utför mätningar och undersökningar samt beskriver muntligt och skriftligt iakttagelser och resultat.

Eleven beskriver ekologiska fakta och begrepp samt redogör för resultat av några störningar i ekosystem.

Eleven diskuterar begreppen energi, energiomvandlingar och energiflöden.

Eleven ger exempel på globala och regionala miljöproblem och beskriver lokala miljöproblem till följd av vardaglig och yrkesmässig verksamhet.

Eleven diskuterar frågor som rör återanvändning och långsiktig resursanvändning.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven arbetar aktivt i undervisningens experimentella och praktiska moment.

Eleven analyserar idéer och värderingar utifrån såväl ett individperspektiv som ett natur- och samhällsvetenskapligt perspektiv.

Eleven diskuterar konsekvenser av olika praktiska ställningstaganden i energi-, miljö- och resursfrågor.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven tillämpar ett naturvetenskapligt arbetssätt, planerar och genomför undersökande uppgifter, tolkar resultaten och värderar kritiskt slutsatsernas giltighet och rimlighet.

Eleven använder, analyserar och integrerar införda begrepp, modeller och teorier.

■ Ämne: Religionskunskap

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet religionskunskap syftar till att ge möjligheter att reflektera över existentiella och etiska frågor ur olika perspektiv samt till att ge ökad förståelse för att andra kan komma till andra tolkningar än den egna.

Ämnet religionskunskap syftar till att ge kunskaper om trons innehåll och traditioner inom olika religioner och andra livsåskådningar och skapa medvetenhet om att begrepp, kunskaper och analysredskap behövs för att kunna värdera och ta ställning. Utbildningen ger därmed fördjupade kunskaper samt ökad förståelse för människor med olika religioner och livsåskådningar.

Behovet av en medveten etik baserad på en i samhället allmänt accepterad värdegrund blir allt tydligare både för den enskilde och för samhället. Syftet med ämnet är att ge kunskaper om olika uppfattningar i etiska frågor, som möter den enskilde i samhället, analyserade i ett individuellt och ett socialt perspektiv.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i religionskunskap sträva efter att eleven

utvecklar sin personliga hållning i livs- och moralfrågor på grundval av kunskaper om olika traditioner och med respekt för grundläggande mänskliga rättigheter,

fördjupar sin förmåga att reflektera över och argumentera kring existentiella frågor som rör tro, etik och livsåskådning,

utvecklar sin förmåga att beskriva, analysera och förstå hur och varför levnadsvillkor, traditioner och samhällssystem samspelar med religion och livsåskådning,

utvecklar sina insikter i kristendomens och andra världsreligioners och livsåskådningars huvudtankar, värderingar, traditioner, uttrycksformer och urkunder,

utvecklar sin förståelse för hur religion och livsåskådning tar sig uttryck i människors sätt att tänka, skapa och handla,

fördjupar sin förtrogenhet med de språk, begrepp, berättelser och bilder som uttrycker religioners och livsåskådningars tolkningar av livet.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Under medeltiden fick församlingsborna i den romersk-katolska kyrkan lära sig texter som formulerade den kristna tron. Efter reformationen baserades folkundervisningen på Luthers lilla katekes som ett centralt dokument om den kristna tron. I högre skolor hade man en kristendomsundervisning av bredare slag. Under 1800-talet vaknade kritiken mot en ensidig katekesundervisning dels av pedagogiska skäl, dels av ideologiska. I 1919 års undervisningsplan behandlades Luthers lilla katekes som ett historiskt dokument, representativt för sin tid. I stället fick studier av Bergspredikan i Nya testamentet en central roll som utgångspunkt för reflektion över en gemensam värdegrund i samhället.

Efter det att religionsfrihetslagen införts i Sverige 1951 blev kristendomsundervisningens roll i skolan problematisk. Under 1960-talet blev grundprincipen att skolans religionsundervisning skulle vara objektiv i den meningen att den sakligt och allsidigt skulle beskriva olika religioner och livsåskådningar. Denna grundprincip har sedan utvecklats vidare inom religionskunskapsundervisningen samtidigt som existentiella frågor om liv och död, ansvar och skuld, liksom etik- och moralfrågor, kommit att spela en allt viktigare roll inom ämnet.

Grundläggande i allt studium av religioner och andra livsåskådningar är frågor om tro och livstolkning, det vill säga frågor om verkligheten och världen, människan och värdena. I alla kulturer och i olika tider har människor gestaltat sitt behov av att tolka och tyda livet för att ge det en mening. Sådana tolkningsförsök har synliggjorts i samhällsbyggande, i arkitektur och stadsbyggnad, i bildkonst, musik och litteratur, i traditioner och berättelser. Olika typer av livstolkningar har tagit och tar sig uttryck i religioner och andra livsåskådningar. Detta behov blir alltmer aktuellt i dag och tar sig uttryck i en mångfald som förstärks genom ökande internationella kontakter och av ett växande mediautbud.

Ett samspel mellan kunskapsperspektiv och existentiella frågor gör ämnet konkret, verklighetsnära och personlighetsutvecklande. Innehållsligt kan man urskilja olika dimensioner, som en *historisk*, en *institutionell*, en *kulturell*, en *dimension om tro*, en *etikdimension* och en *genusdimension*. Den historiska riktar uppmärksamheten på den historiska bakgrunden till de fenomen som studeras och den institutionella fokuserar vilka institutioner i vårt samhälle som bestämt och bestämmer utvecklingen i dag inom kyrkor, samfund, religioner, och andra livsåskådningar. Den kulturella dimensionen studerar vad kristendomen och andra religioner och livsåskådningar har betytt för den kulturella utvecklingen, och trosdimensionen frågar efter religioners och andra livsåskådningars tro och idéer. Etikdimensionen visar hur olika inställningar i fråga om tro och livsåskådning bestämmer

synen på etiska frågor och genusdimensionen riktar uppmärksamheten på vilken roll religioner och andra livsåskådningar har vid utformningen av våra föreställningar om mäns och kvinnors värde och uppgifter. Dessa dimensioner kan bidra till att analysen av de studerade fenomenen vidgas och fördjupas. I dag ser man den etiska dimensionen som särskilt viktig vid studiet av religion och andra livsåskådningar. I Sverige har länge den tradition som förvaltas av kristen tradition och västerländsk humanism styrt tolkningen av värdegrunden. I ett alltmer mångkulturellt samhälle kan samma medvetenhet om vikten av en gemensam värdegrund också skapas utifrån andra religioner och livsåskådningar.

Den grundläggande utgångspunkten för studierna i religionskunskap är människan. Det är människan och människans situation som skall göras till föremål för studium, och de upplevelser och behov av livstolkning som hon har, skall stå i centrum. Övning i reflektion och kritiskt tänkande har en framträdande plats i ämnet när det gäller etiska frågor, omvärlds- och överlevnadsfrågor, behovet av en allmängiltig internationellt övergripande värdegrund, samt när det gäller hur religion och livsåskådning förhåller sig till kultur och samhälle. Både välbekanta traditioner och sådana nutida företeelser som exempelvis ungdomskultur och arbetsplatskultur, som inte omedelbart uppfattas ha en relation till religiös tro, andra livsåskådningar och etik, studeras inom ämnet. Vid sådana analyser spelar begreppsbildningen en viktig roll, både sådana begrepp som lyfter fram religiösa och livsåskådningsmässiga dimensioner och sådana som aktualiserar existentiella infallsvinklar.

Ämnet är uppdelat i två kurser. *Religionskunskap A* bygger på grundskolans utbildning eller motsvarande kunskaper. Kursen betonar etiska och moraliska frågor samt människors olika livstolkningar. Kursen skall visa att religion och livsåskådning är naturliga delar av samhällslivet och också ge förståelse för vad ett eget ställningstagande kan betyda för den personliga utvecklingen. Kursen skall anknyta till elevens studieinriktning. *Religionskunskap A* är en kärnämneskurs.

Religionskunskap B bygger på kurs A och breddar och fördjupar innehåll i *Religionskunskap A*. Utifrån vald studieinriktning och egna behov får eleverna möjligheter att vidareutveckla sina kunskaper och färdigheter på tros- och livsåskådningarnas område. *Religionskunskap B* är gemensam kurs inom kultur- och samhällsvetenskapsinriktningarna på samhällsvetenskapsprogrammet.

■ Ämne:	Religionskunskap
Kurs:	Religionskunskap A
Kurskod:	RE1201
Poäng:	50

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna beskriva och förstå hur religion och livsåskådning tar sig uttryck i människors sätt att tänka och handla

känna till kristendomens och några andra världsreligioners och andra livsåskådningars grundläggande uttrycksformer, tro och idéer

kunna relatera religioners och andra livsåskådningars uttrycksformer, tro och idéer till problemsituationer i vardags- och yrkesliv

kunna samtala om problemsituationer i vardagen och i yrkeslivet utifrån en given etisk och moralisk utgångspunkt

kunna identifiera och ta ställning till sådant som befrämjar eller som strider mot grundläggande värden i samhället

kunna reflektera över andra människors olika sätt att tänka om liv, tro och etik

förstå vad de egna värderingarna betyder för självuppfattningen och för hur man uppfattar människor i sin omgivning.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven jämför riter, traditioner och levnadssätt i olika religioner och andra livsåskådningar.

Eleven redovisar sådana kunskaper om kristendomen och några andra världsreligioner och livsåskådningar som ökar förståelsen för olika livsmönster bland människor i den närmaste omgivningen.

Eleven samtalar kring problemsituationer i vardagen och i yrkeslivet utifrån ett givet etiskt och moraliskt tänkesätt.

Eleven värderar några företeelser i samhället som befrämjar eller som strider mot dess värdegrund.

Eleven relaterar sig till sammanhang som berör frågor om tro, livsåskådning och etik.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven ger exempel på religioners och andra livsåskådningars betydelse för individ och samhälle, nationellt och internationellt.

Eleven identifierar etiska problem i sin omgivning, tillämpar några enkla etiska resonemangsmodeller och motiverar med stöd av dessa sina egna ställningstaganden i kända och vardagliga situationer.

Eleven reflekterar enskilt och i grupp över vad tolerans gentemot olika människors sätt att se på tillvaron innebär.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven upptäcker likheter och skillnader mellan kristendomens och några andra världsreligioners och livsåskådningars grundtankar och uttryckssätt och tillämpar dem på aktuella frågor såsom kvinnosyn och samhällssyn i ett aktuellt och ett historiskt perspektiv.

Eleven tillämpar olika etiska teorier inom religion och livsåskådning på närliggande situationer och på aktuella samhällsfrågor.

Eleven visar hur olika sätt att förhålla sig till olika livstolkningar medför konsekvenser för sättet att leva och handla.

Eleven argumenterar för ett eget sätt att tolka livet med respekt för att andra har rätt till sin livstolkning.

■ Ämne: Samhällskunskap

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet samhällskunskap syftar till att med demokratin som värdegrund bredda och fördjupa elevernas kunskaper om nutida samhällsförhållanden och samhällsfrågor. Ämnet syftar vidare till att ge eleverna ökade förutsättningar att aktivt delta i samhällslivet och en beredskap att hantera förändringar i samhället.

Ett annat syfte med ämnet samhällskunskap är att bidra med kunskaper om levnadsvillkoren i olika länder och samhällssystem. Därmed ger ämnet förutsättningar för eleverna att förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald och att känna respekt för mänskliga rättigheter samt att kunna ta avstånd från olika former av förtryck.

I ett komplext samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt bidrar ämnet samhällskunskap med att utveckla ett kritiskt förhållningssätt. Detta innebär att utveckla förmågan att söka, granska, strukturera och värdera fakta från olika källor och medier samt kunna formulera sig och dra slutsatser.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i ämnet samhällskunskap sträva efter att eleven

omfattar och praktiserar demokratins värdegrund och förstår hur olika perspektiv och ideologier ger olika sätt att uppfatta samhället,

utvecklar kunskap om och förståelse av det mångkulturella samhället,

utvecklar kunskap om och förståelse för olika grupper av nationella minoriteter,

utvecklar kunskaper om de mänskliga rättigheterna samt individens rättigheter och skyldigheter i samhället,

fördjupar sina kunskaper om och reflekterar över samarbete och konflikter i internationella relationer,

fördjupar sin förståelse av såväl det svenska som det internationella samhället i historisk belysning,

utvecklar kunskaper för att kunna ta ställning och agera i lokala, regionala och globala frågor som är av betydelse för ett ekologiskt hållbart samhälle,

utvecklar sin förmåga att kritiskt granska samhällsförhållanden samt sin förmåga att kunna se konsekvenser av olika handlingsalternativ för sig själv och för samhället,

utvecklar sin förmåga att formulera frågor, argumentera och uttrycka ståndpunkter samt utvecklar den egna förmågan att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen,

utvecklar sin förmåga att använda olika metoder vid arbetet med samhällsfrågor och övas i ett alltmer vetenskapligt förhållningssätt.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Ämnet samhällskunskap är till sin uppbyggnad och karaktär tvärvetenskapligt. Utifrån tankar i 1946 års skolkommision och viss försöksverksamhet infördes ämnet i läroplanen för gymnasiet och fackskolan år 1965. Tidigare hade samhällskunskapen ingått i historieämnet, som då officiellt benämndes ”historia med samhällslära”. Kärnan utgjordes av de akademiska ämnena statskunskap och nationalekonomi, men ämnet har successivt breddats med ämnen som sociologi, kulturgeografi och rättskunskap. Genom val av samhällsfrågor tydliggörs ämnets bredd och snabba föränderlighet. Detta innebär en systematisering och strukturering av studierna med sikte att skapa överblick och förståelse.

Kunskaper om samhällsfrågor och förståelse av samhället i tid och rum är centralt i ämnet. Vid studier av olika samhällsfrågor är politiska och ekonomiska aspekter väsentliga liksom användningen av begrepp som inflytande, makt, konflikt, ideologi, klass, intresse och påverkan. Ämnet samhällskunskap har också ett internationellt perspektiv och bidrar med kunskaper om globala överlevnadsfrågor. Globaliseringen innebär en sammanflätning av såväl ekonomier som kulturer och därmed ett ökat beroende mellan länder och behandlar frågor som berör rättvis fördelning och ett hållbart samhälle. En viktig aspekt är även kunskaper om nationella minoriteter och deras roll i samhället.

Samhällskunskap är ett aktualitetsämne, men innefattar också det nutida samhällets historia. En naturlig utgångspunkt vid val av studieobjekt skall vara samhällsfrågor. Härigenom skapas en förståelse för samhällets föränderlighet samtidigt som historiska tillbakablickar och framtidsvisioner bidrar till att bredda elevernas förståelse och analysförmåga. Genom att dessa samhällsfrågor skall väljas i samråd mellan lärare och elever övas eleverna i ett demokratiskt arbets- och förhållningssätt.

I det moderna samhället kommer information från skilda källor och genom flera olika medier. Att sovra och värdera budskap utifrån

kunskap om källornas art och olika mediers begränsningar är en viktig del i analysen. Att använda informationstekniken som ett pedagogiskt hjälpmedel vid studiet av olika samhällsfrågor men också att kunna lägga ett samhällsvetenskapligt och kritiskt perspektiv på utvecklingen inom detta område är centralt för ämnet. Vid bearbetning och analys av samhällsfrågor framhävs att olika utgångspunkter, perspektiv och ideologier ger skilda sätt att se på samhället och samhällsutvecklingen.

Studierna i samhällskunskap bygger på grundskolans utbildning eller motsvarande kunskaper. På gymnasieskolan omfattar ämnet fyra kurser.

I kursen *Samhällskunskap A* breddar och fördjupar eleverna sina kunskaper om och förståelse för samhället och dess historia genom studier av olika samhällsfrågor. Det historiska perspektivet och det nutida samhällets historia skall särskilt beaktas i de studieinriktningar där ämnet historia inte ingår. Kursen skall anknyta till elevens studieinriktning och möjligheterna till samverkan med andra ämnen och kurser bör tillvaratas för att nå programmets mål. Kursen är en kärnämneskurs.

Samhällskunskap B och *C* ger ytterligare breddning och fördjupning av utbildningen i ämnet. De samhällsfrågor som studeras blir mer komplexa. Härigenom tränas eleverna i arbetssätt och analyser som alltmer närmar sig det sätt som de vetenskaper som ligger till grund för ämnet arbetar efter. Samhällskunskap B är gemensam kurs inom samhällsvetenskapsinriktningen och Samhällskunskap C är valbar.

Kursen *Internationella relationer* tar upp internationella frågor ur olika aspekter och behandlar orsaker till och konsekvenser av den ökade globaliseringen. Kursen är valbar.

■ **Ämne:** Samhällskunskap

Kurs: Samhällskunskap A

Kurskod: SH1201

Poäng: 100

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

ha kunskap om demokratins framväxt och funktion samt kunna tillämpa ett demokratiskt arbetssätt

kunna förstå hur politiska, ekonomiska, geografiska och sociala förhållanden har format och ständigt påverkar såväl vårt eget samhälle som det internationella samhället

kunna formulera, förstå och reflektera över samhällsfrågor ur såväl historiska som framtida perspektiv

kunna lägga etiska och miljömässiga perspektiv på olika samhällsfrågor

kunna använda olika kunskapskällor och metoder vid arbetet med samhällsfrågor

känna till hur åsikter och attityder uppstår samt vara medveten om hur värderingar och ställningstaganden formas.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven redogör för individens rättigheter och skyldigheter i samhället samt för de grundläggande mänskliga rättigheterna.

Eleven beskriver samhällsfrågor ur historiska och nutida perspektiv samt anger orsaker och konsekvenser till dessa.

Eleven söker, väljer ut och ställer samman fakta från olika källor.

Eleven redogör för och exemplifierar hur olika idéer och värderingar uppstår och formas i samhället.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven diskuterar och reflekterar över vikten av att leva efter rättigheter och skyldigheter i samhället samt de grundläggande mänskliga rättigheterna.

Eleven analyserar och värderar samhällsfrågor ur olika perspektiv.

Eleven värderar olika källor samt använder någon samhällsvetenskaplig metod.

Eleven analyserar idéer och värderingar utifrån såväl ett individ- som ett samhällsperspektiv.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven drar slutsatser och föreslår lösningar på olika samhällsfrågor.

Eleven arbetar med olika typer av material, bedömer tillförlitligheten hos olika källor samt visar i sitt arbete ett kritiskt förhållningssätt till fakta, tolkningar och värderingar.

Eleven analyserar hur olika samhällsförhållanden påverkar och förklarar människors livsvillkor.

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet svenska syftar till att hos eleverna stärka den personliga och kulturella identiteten, att utveckla tänkandet, kreativiteten och förmågan till analys och ställningstagande. Den syftar vidare till att bidra till framgång i studierna och förmågan att kommunicera med andra.

För den personliga identiteten och för samhörigheten mellan människor har språket stor betydelse. Språket speglar skillnader och likheter mellan människor, deras personlighet, bakgrund, kön och intressen. Utbildningen i ämnet svenska syftar till att utveckla förmågan att tala och skriva väl samt att öka lyhördheten för andras språk och sätt att uttrycka sig i tal och skrift.

Den kulturella identiteten uttrycks bl.a. i språket och litteraturen. Mötet med språk, litteratur och bildmedier kan bidra till mognad och personlig utveckling. Utbildningen i ämnet svenska syftar till att ge eleverna möjligheter att ta del av och ta ställning till kulturarvet och att få uppleva och diskutera texter som både väcker lust och utmanar åsikter.

Språket är av grundläggande betydelse för lärandet och en väg till kunskap. Genom språket sker kommunikation med andra och genom läsning och eget skrivande tillägnar sig eleverna nya begrepp och lär sig att se sammanhang, tänka logiskt, granska kritiskt och värdera. Genom språket bildas kunskap och genom språket görs kunskapen synlig och hanterbar. Förmågan att reflektera över, förstå, värdera och ta ställning till företeelser i omvärlden växer. Svenskämnet har i samverkan med andra ämnen ett ansvar för att denna kunskapsutveckling sker och att eleverna ser en meningsfull helhet i sin utbildning, där den valda studieinriktningen är en utgångspunkt.

Att i tal och skrift kunna använda språket är således en förutsättning för studier och för att aktivt och ansvarigt kunna delta i samhällslivet. Det är därför ett viktigt uppdrag för skolan att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling. Inom svenskämnet skall eleverna få rikligt med tillfällen att använda och utveckla sina färdigheter i att tala, lyssna, se, läsa och skriva och att möta olika texter och kulturyttringar.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i svenska sträva efter att eleven

uppfattar en helhet i sin utbildning och kan tillägna sig nya begrepp, förstå sammanhang och tillämpa sina kommunikativa färdigheter inom olika ämnen och kunskapsområden som är aktuella för den valda studieinriktningen,

förstår språkets betydelse för identiteten och utvecklar förmågan att förstå sig själv och andra i ett kulturellt och historiskt sammanhang,

utvecklar en språklig säkerhet i tal och skrift och kan, vill och vågar uttrycka sig i många olika sammanhang, samt genom skrivandet och talet erövrar medel för tänkande, lärande, kontakt och påverkan,

utvecklar sin förmåga att bearbeta sina texter utifrån egen värdering och andras råd, breddar sin stilistiska förmåga och får pröva olika texttyper och konstnärliga uttrycksmedel,

fortsätter att utveckla den egna läskunnigheten, så att förmågan att tolka, kritiskt granska och analysera olika slag av texter, såväl skrift- som bildbaserade, svarar mot de krav som ställs i ett komplicerat och informationsrikt samhälle,

utvecklar sin förmåga att söka, sovra och bearbeta information från såväl muntliga som tryckta och digitala källor,

utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att tillägna sig skönlitteratur i skilda former från olika tider och kulturer och stimuleras till att söka sig till litteratur och bildmedier som en källa till kunskap och glädje,

får möjlighet att utveckla en beläsenhet i centrala svenska, nordiska och internationella verk och att tillägna sig kunskap om författarskap, epoker och idéströmningar i kulturer från olika tider,

i dialog med andra uttrycker tankar, känslor och åsikter och reflekterar över existentiella och etiska frågor och fördjupar sin förståelse för människor med andra levnadsförhållanden och från andra kulturer,

genom olika texter och medier blir förtrogen med grundläggande demokratiska, humanistiska och etiska värden men också medveten om destruktiva krafter att reagera emot,

utvecklar kunskap om det svenska språket, dess ständigt pågående utveckling, dess uppbyggnad, ursprung och historia, samt utvecklar förståelse för varför människor skriver och talar olika,

uppövar sin förmåga att förstå talad och skriven norska och danska och får kännedom om litteratur, språk och språksituation i hela Norden inklusive minoritetsspråken i Sverige,

förvärvar insikt i hur lärande går till särskilt med avseende på språkets roll och lär sig att både på egen hand och tillsammans med andra använda erfarenheter, tänkande och språkliga färdigheter för att bilda och befästa kunskaper.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

I ämnet svenska behandlas språk och litteratur som en helhet. Kunskaper i och om språk och litteratur är ämnets huvudsakliga innehåll. Litterära, språksociologiska och språkteoretiska aspekter samspelar. Detta bidrar till ett fördjupat språkmedvetande och insikter i hur man använder språket i olika sammanhang samt till en större förståelse av litteraturen och en djupare kunskap om den. Att läsa, skriva, tala, se och lyssna blir meningsfullt när personliga, existentiella, etiska, historiska, framtidsinriktade eller andra frågor behandlas i undervisningen. Att tillägna sig och bearbeta texter behöver inte alltid innebära läsning utan även avlyssning, film, video etc. Ett vidgat textbegrepp innefattar förutom skrivna och talade texter även bilder.

Svenska är ett kommunikationsämne och att främja elevernas språkutveckling är en övergripande uppgift inom ämnet. De språkliga aktiviteterna är i sig också väsentliga kunskapsområden. Inom ämnet rymms teoretisk kunskap om att läsa, skriva, tala, samtala, lyssna samt kunskap om att tolka både text och bilder. Dessa kunskaper är viktiga för eleverna att ta till sig för att de skall kunna ta ansvar för att utveckla sin språkliga förmåga.

Att stödja alla elever i deras språkutveckling innebär samtidigt att stödja elevernas förmåga att tänka och lära. I ämnet svenska är det möjligt att i stor utsträckning utgå från elevernas önskemål, förutsättningar och erfarenheter och att ta hänsyn till de språkliga sammanhang som är väsentliga för den valda studieinriktningen.

Kärnämnet svenska är uppdelat i två kurser, Svenska A och Svenska B. Språk och litteratur utgör det väsentliga innehållet i båda kurserna, men tyngdpunkterna är olika. Det finns inom ämnet ytterligare tre karaktärsämneskurser: Svenska C – muntlig och skriftlig kommunikation, Litteratur och litteraturvetenskap samt Litterär gestaltning. Dessa kurser förutsätter kunskaper motsvarande Svenska A och kurserna kan antingen läsas efter Svenska B eller parallellt med Svenska B. Även elever som studerar svenska som andraspråk kan läsa karaktärsämneskurserna.

Kursen *Svenska A* bygger vidare på utbildningen i grundskolan eller på motsvarande förkunskaper och skall öka elevernas tilltro till

den egna språkliga förmågan. Tyngdpunkten ligger på elevens behov att kommunicera i tal och skrift, att vidareutveckla sin förmåga att läsa, lära och tänka. Läsning för lust och glädje, för självkänedom och för att finna det allmänmänskliga och allmängiltiga under olika tider ingår i kursen. Utbildningen skall anpassa innehåll och språkutvecklande arbetssätt med utgångspunkt från det program eller den studieinriktning som eleverna har valt. Eleverna skall ges tillfälle att fördjupa sig inom något område i ämnet svenska efter egna behov och vald studieinriktning. En sådan fördjupning kan t.ex. gälla att utveckla sin uttrycksförmåga i tal eller skrift, att sätta sig in i ett fackspråk eller ett visst slags texter som anknyter till studieinriktningen. Svenska A är en kärnämneskurs.

Kursen *Svenska B* breddar och fördjupar innehållet i Svenska A. Utifrån vald studieinriktning och egna behov får eleverna möjligheter att vidareutveckla sin språkliga förmåga. Läsning enligt elevernas önskemål ingår även i Svenska B, men litterära och andra texter fokuseras tydligare som kunskapskällor. Perspektivet vidgas ytterligare mot historien, samhället och framtiden. I kursen accentueras starkare hur språket och de texter som läses speglar sin tid och rådande samhällsförhållanden. Svenska B har jämfört med Svenska A en mer analytisk inriktning och ger eleverna möjligheter att utveckla en förståelse av både skrift- och bildbaserade texters djupare innebörd. Läsning, skrivande och förberett talande kombineras med samlande av material, planering och utformning av egna texter av olika typer. Källkritik och sovrning av information ingår i kursen. Svenska B är en kärnämneskurs.

Kursen *Svenska C – muntlig och skriftlig kommunikation* är en kurs som ger eleverna möjlighet att utveckla och finslipa kommunikativa färdigheter och former och förbereda för högskolestudiernas och yrkeslivets muntliga presentationer och formella skrivande. I kursen ingår också en introduktion av olika former av digital presentations-teknik. Eleverna får tillfälle att överblicka större kunskapsfält och genomföra större och självständigare muntliga och skriftliga uppgifter och utveckla ett alltmer vetenskapligt sätt att tänka och arbeta. I samband härmed övas källkritisk informationssökning i såväl tryckta källor som databaser av olika slag. Journalistiska, populärvetenskapliga och vetenskapliga texter i anknytning till både kärnämnen och karaktärsämnen studeras som mönstertexter. Tillämpningar och fördjupningar görs med hänsyn till elevernas intressen, studieinriktning och framtida behov. Svenska C – muntlig och skriftlig kommunikation är gemensam kurs på samhällsvetenskapsprogrammet.

Kursen *Litteratur och litteraturvetenskap* ger eleverna möjligheter dels att fördjupa sig i skönlitteraturens former och funktioner, dels att stifta bekantskap med grunderna i litteraturvetenskaplig metod. Fördjupningarna kan gälla t.ex. epoker, utomeuropeisk litteratur, genrer,

litterära riktningar och enskilda författarskap. Olika litteraturvetenskapliga perspektiv används vid studiet av texterna. I samband med detta studeras litteraturkritik och enklare litteraturteoretiska texter från olika tider. Litteraturläsningen och textanalysen bidrar till fördjupad insikt i hur litteraturen förhåller sig till samhället sett i historiskt perspektiv och till kulturella och estetiska strömningar. Värdefrågor ingår i kursen; begrepp som den litterära kanon, kvalitetslitteratur och populärlitteratur diskuteras. Litteratur och litteraturvetenskap är gemensam kurs inom kulturinriktningen på samhällsvetenskapsprogrammet.

Kursen *Litterär gestaltning* ger förutsättningar för att i samarbete och enskilt utveckla förmågan att i skrift ge litterär gestalt åt egna erfarenheter och uppslag. Studium av stilistik och berättarteknisk teori tillsammans med mönstertexter ger grundläggande kunskaper för att kunna experimentera med olika genrer, stilar, stilmedel och berättartekniska grepp. Kursen bidrar till insikt i den process som litterärt skapande innebär – från idé till färdig text. Litterär gestaltning är en valbar kurs.

■ **Ämne:** Svenska

Kurs: Svenska A

Kurskod: SV1201

Poäng: 100

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna förmedla åsikter, erfarenheter och iakttagelser i tal och skrift på ett sätt som är anpassat efter situationen och mottagaren

kunna i tal och skrift förmedla förhållanden och kunskaper som är viktiga för eleven själv och för den valda studieinriktningen

kunna tillgodogöra sig det väsentliga i en text som är relevant för eleven själv och för den valda studieinriktningen samt för eleven som samhällsmedborgare

kunna använda skrivandet som ett medel för att utveckla tänkande och lärande

kunna delta i samtal och diskussioner med olika syften och hålla anföranden inför en grupp på ett sätt som är anpassat efter situation och mottagare

kunna formulera egna tankar och iakttagelser och göra egna bedömningar vid läsning av saklitteratur och litterära texter från olika tider och kulturer

känna till några vanliga myter och motiv i litteraturen, vilka speglar frågor som har sysselsatt människor under olika tider

kunna tillämpa grundläggande regler för språkets bruk och byggnad samt vara medveten om skillnader mellan talat och skrivet språk

kunna inhämta, värdera och ta ställning till information och kunskap från bibliotek och databaser samt kunna använda datorer för att skriva och kommunicera

ha fördjupat sina kunskaper inom något område av svenskämnet utifrån intressen, behov eller vald studieinriktning.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven formulerar sig sammanhängande i tal och skrift i både formella och informella sammanhang med hänsyn till mottagaren.

Eleven håller korta muntliga anföranden inför grupp, deltar i samtal och diskussioner, följer grundläggande regler och bemödar sig om att bli förstådd.

Eleven rådfrågar vid behov språkliga handböcker, använder sig i skrift av grundläggande regler för språkets bruk och byggnad samt skiljer på talat och skrivet språk.

Eleven sammanfattar huvudinnehållet i olika slags texter.

Eleven läser både i utdrag och i sin helhet saklitterära och skönlitterära texter från olika tider och kulturer, sammanfattar innehållet och formulerar egna tankar och iakttagelser kring läsningen.

Eleven gör enklare informationssökningar på bibliotek och i databaser och resonerar om källornas tillförlitlighet.

Eleven använder dator för att producera egna texter och för att kommunicera med andra.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven argumenterar konstruktivt i gruppdiskussioner och håller intresseväckande och väl disponerade anföranden inför grupp.

Eleven skriver i huvudsak korrekt såväl berättande som utredande texter där tankegången klart framgår.

Eleven tillämpar i sitt skrivande sin kunskap om hur en skrivprocess går till.

Eleven läser även mer avancerade texter av olika slag, relaterar det lästa till sina kunskaper och erfarenheter och reflekterar över innehåll och form.

Eleven visar initiativ vid valet av olika slags informationskällor och granskar källorna kritiskt.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven använder i såväl tal som skrift stilmedel som är effektfulla och slående och anpassar sitt budskap så att det både berör och förstås av mottagarna.

Eleven bearbetar självständigt och insiktsfullt sina texter utifrån sina teoretiska kunskaper om språk och litteratur.

Eleven gör jämförelser mellan olika tiders sätt att skildra olika motiv i skilda kulturer och relaterar dem till sin egen tid och sin egen livssituation.

■ Ämne:	Svenska
Kurs:	Svenska B
Kurskod:	SV1202
Poäng:	100

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna förmedla egna och andras tankar i tal och skrift, göra sammanställningar och utredningar samt dra slutsatser och föra fram argument, så att innehåll och budskap blir tydliga och anpassade till målgrupp och syfte

ha utvecklat skrivandet som ett medel för tänkande och lärande och som ett redskap i kommande studier och arbetsliv

kunna jämföra och se samband mellan litterära texter från olika tider och kulturer samt mellan texter med anknytning till vald studieinriktning

ha tillägnat sig och ha kunskap om centrala svenska, nordiska och internationella verk och ha stiftat bekantskap med författarskap från olika tider och epoker

kunna göra iakttagelser av och diskutera språkliga skillnader som exempelvis kan bero på ålder, kön, yrke, uppväxtort och bostadsort

känna till några väsentliga drag i hur det svenska språket har utvecklats från äldsta tider till våra dagar.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven samlar, sovrar och sammanställer med handledning material för muntlig och skriftlig framställning ur olika informationskällor, argumenterar och drar slutsatser i en form som är anpassad efter målgrupp och syfte.

Eleven tillägnar sig litterära texter från skilda epoker och kulturer via böcker, teater och film och påvisar samband och skillnader.

Eleven diskuterar innehåll, gestalter och bärande tankar i texterna och redovisar sina intryck i tal och skrift.

Eleven redogör för några betydelsefulla författarskap och idéströmningar.

Eleven redogör för huvuddragen i utvecklingen av svenska språket, gör iakttagelser och reflekterar över historiska och sociala språkskillnader och minoritetsspråkens ställning i Sverige.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven söker uppslagsrikt på egen hand relevant material för skriftlig och muntlig framställning samt granskar och värderar informationen.

Eleven planerar i tal och skrift sin framställning väl och förmedlar med stilistisk säkerhet i olika sammanhang erfarenheter, kunskaper och underbyggda åsikter på ett intresseväckande och övertygande sätt.

Eleven analyserar och tolkar självständigt litterära texter och använder sig av litterära begrepp.

Eleven reflekterar vid läsningen av texter över de samhällsliga och kulturella faktorer som format texten och över textens giltighet för vår tid.

Eleven gör iakttagelser om bildbaserade mediers uttrycksmedel och analyserar självständigt sådana medier.

Eleven exemplifierar olika varianter av det svenska språket som sociolekter, dialekter och stilnivåer samt redogör för minoritetsspråken och deras ställning i Sverige.

Eleven redogör för grunddragen i de europeiska språkens släktskap, ursprung och deras påverkan på svenska språket samt påvisar utifrån textstudier likheter och skillnader mellan de nordiska språken.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven läser texter av många olika slag och diskuterar och analyserar texterna i förhållande till den miljö, den tid och det samhälle där de har uppstått.

Eleven tolkar bildspråk och uppfattar olika innebörder i lästa texter.

Eleven analyserar och bedömer i tal och skrift argumentationen i olika slags texter och medier och drar egna slutsatser.

■ Ämne: Svenska som andraspråk

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet svenska som andraspråk syftar till att elever med ett annat modersmål än svenska skall få möjligheter att utveckla god förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt på svenska. Ämnets syfte är att stödja den speciella inlärningsprocess som tillägandet av ett andraspråk innebär och därmed hjälpa eleverna till en vid och varierad språkutveckling. Utbildningen i ämnet syftar till att eleverna skall få så goda kunskaper i svenska att de med fullt utbyte kan tillgodogöra sig utbildningen inom studieinriktningen, så att de kan klara sig i vidare studier, i arbetslivet och i samhällslivet.

För elever som har ett annat modersmål än svenska är utbildningen i svenska som andraspråk inte bara en väg till allt bättre språkbekännskap och språkutveckling utan ämnet syftar också till att fördjupa förståelsen av livet i Sverige, så att eleverna blir allt mer delaktiga i svenska förhållningssätt och traditioner. Varierande aspekter på samhällsliv och kultur skall därför återkommande integreras i språkutbildningen.

Utbildningen syftar till att eleverna skall lära sig att använda skrivandet för att tänka och lära. Litteraturläsningen skall – utöver att vara en källa till glädje, personlig utveckling och tillfredsställelse – öka elevernas medvetenhet om den betydelse skönlitteraturen har för språkutveckling och kulturförståelse.

Språket är av grundläggande betydelse för lärandet och en väg till kunskap. Genom språket sker kommunikation med andra och genom läsning och eget skrivande tillägnar sig eleverna nya begrepp och lär sig att se sammanhang, tänka logiskt, granska kritiskt och värdera. Genom språket bildas kunskap och genom språket görs kunskapen synlig och hanterbar. Förmågan att reflektera över, förstå, värdera och ta ställning till företeelser i omvärlden växer. Ämnet svenska som andraspråk har i samverkan med andra ämnen ett ansvar för att denna kunskapsutveckling sker och att eleverna ser en meningsfull helhet i sin utbildning, där den valda studieinriktningen är en utgångspunkt.

Att i tal och skrift kunna använda språket är således en förutsättning för studier och för att aktivt och med ansvar kunna delta i samhällslivet. Det är därför ett viktigt uppdrag för skolan att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling. Inom ämnet svenska som andraspråk skall eleverna få rikligt med tillfällen att använda och utveckla sina färdigheter i att tala, lyssna, se, läsa och skriva och att möta olika texter och kulturyttringar.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i svenska som andraspråk sträva efter att eleven

uppfattar en helhet i sin utbildning och kan tillägna sig nya begrepp, förstå sammanhang och tillämpa sina kommunikativa färdigheter på svenska inom olika ämnen och kunskapsområden som är aktuella för den valda studieinriktningen,

fördjupar förståelsen av språkets betydelse för identiteten och utvecklar förmåga att reflektera över sin tväspråkighet,

utvecklar en språklig säkerhet i tal och skrift, vill, vågar och kan uttrycka sig på svenska i många olika sammanhang samt genom skrivandet och talet erövrar medel för tänkande, lärande, kontakt och påverkan,

utvecklar sin förmåga att bearbeta sina texter utifrån egen värdering och andras råd, breddar sin stilistiska förmåga och får pröva olika texttyper och konstnärliga uttrycksmedel,

fortsätter att utveckla den egna läskunnigheten på svenska, så att förmågan att tolka, kritiskt granska och analysera olika slag av texter, såväl skrift- som bildbaserade, svarar mot de krav som ställs i ett komplicerat och informationsrikt samhälle,

utvecklar sin förmåga att söka, sörja och bearbeta information från såväl muntliga som tryckta och digitala källor,

utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att tillägna sig skönlitteratur i skilda former från olika tider och kulturer och stimuleras till att söka sig till litteratur och bildmedier som en källa till kunskap och glädje,

får möjlighet att utveckla en beläsenhet i centrala svenska och internationella verk och att tillägna sig kunskap om författarskap, epoker och idéströmningar i kulturer från olika tider,

i dialog med andra på svenska uttrycker tankar, känslor och åsikter och reflekterar över existentiella och etiska frågor och fördjupar sin förståelse för människor med andra levnadsförhållanden och från andra kulturer och även gör jämförelser med sin egen kulturbakgrund,

genom olika texter och medier blir förtrogen med grundläggande demokratiska, humanistiska och etiska värden men också medveten om destruktiva krafter att reagera emot,

utvecklar kunskap om det svenska språket, dess ständigt pågående utveckling, dess uppbyggnad, ursprung och historia samt utvecklar förståelse för varför människor skriver och talar olika,

utvecklar förmåga att göra jämförelser mellan sitt modersmål och det svenska språket,

förvärvar insikt i hur lärande går till, särskilt med avseende på språkets roll, och lär sig att på egen hand och tillsammans med andra använda erfarenheter, tänkande och språkliga färdigheter för att bilda och befästa kunskaper,

utvecklar kunskap om andraspråksinläring och förmåga att inventera och beskriva sina kunskaps- och färdighetsbehov samt planera och utvärdera sin inläring.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Inläringen av ett nytt språk är en långsiktig process som fortsätter även efter det att eleven avslutat sina studier. I ämnet svenska som andraspråk ingår därför att ge eleverna möjlighet att tillägna sig metoder och verktyg för andraspråksinläring, så att de själva kan ta ansvar för att vidareutveckla sitt språk för att uppnå i det närmaste förstaspråksnivå i svenska. Därmed kan ämnet svenska som andraspråk även stödja utveckling mot aktiv tvåspråkighet.

Ämnet svenska som andraspråk karaktäriseras av att inläringen av språket sker i det land där språket talas. Den omgivande svenskspråkiga miljön är en outtömlig resurs för ämnet. Med omgivningens talade och skrivna svenska som utgångspunkt finns stora möjligheter att utveckla goda inlärningsstrategier, så att en fortlöpande utveckling av kunskaper i svenska sker.

Ämnets huvudsakliga innehåll är språk och språkutveckling. De språkliga aktiviteterna att lyssna, tala, läsa och skriva på svenska ger kurserna deras struktur. Ämnet präglas av elevernas behov av att kunna kommunicera på svenska i krävande sammanhang. I högre grad än i svenska som modersmål ingår att lyssna, medvetet bygga upp ett rikt ordförråd, öka sin förståelse av grundläggande begrepp, lära sig avancerade begrepp och strukturer samt öva uttal för att kunna göra sig förstådda vid och förstå även en analyserande och utredande framställning.

Viktiga kunskapsområden är det svenska språket och den svenska litteraturen, med utblickar mot världslitteraturen. Att tillägna sig och bearbeta texter behöver inte alltid innebära läsning utan även avlyssning, film, video etc. Ett vidgat textbegrepp innefattar förutom skrivna och talade texter även bilder. Studiet av svenska texter i vid bemärkelse bidrar till kunskaper om svensk kultur och svenskt samhällsliv.

Ett kontrastivt perspektiv är centralt i utbildningen i svenska som andraspråk, dvs. jämförelser mellan det svenska språket och elevernas modersmål samt mellan kulturella och samhälleliga förhållanden i

Sverige och i ursprungslandet. Inom ämnet finns teoretisk kunskap om andraspråksinläring.

Innehållet i ämnet svenska som andraspråk kan inte delas upp i moment som bygger på varandra i en given turordning. Karaktäristiskt för ämnet är att den språkutvecklande undervisningen måste följa en cyklisk progression, varvid kunskaperna om språkets olika komponenter, kultur och samhälle kontinuerligt vidgas och fördjupas under hela skoltiden.

Kärnämnet svenska som andraspråk är uppdelat i två kurser, Svenska som andraspråk A och Svenska som andraspråk B. De tre karaktärsämneskurser som ingår i ämnet svenska kan studeras även av elever med svenska som andraspråk: Svenska C – muntlig och skriftlig kommunikation, Litteratur och litteraturvetenskap samt Litterär gestaltning.

Kursen *Svenska som andraspråk A* bygger vidare på utbildningen i grundskolan eller motsvarande kunskaper och skall öka elevernas tilltro till den egna språkliga förmågan på sitt andraspråk. Tyngdpunkten ligger på elevens behov att kommunicera i tal och skrift på svenska, att tillämpa och vidareutveckla sin förmåga att läsa, lära och tänka. Läsning för lust och glädje, för självkänedom och för att vara en väg till förståelse av livet i Sverige ingår. Kursen skall öka elevernas tilltro till den egna förmågan att uttrycka sig på svenska. Den språkliga förmågan skall i olika arbets- och kommunikationsformer utvecklas till ett allt bättre redskap för tänkande och lärande genom att eleverna bereds tillfälle att arbeta med det svenska språket på ett undersökande och experimenterande sätt. Eleverna skall ges tillfälle att fördjupa sig inom något område i ämnet svenska som andraspråk efter egna behov och vald studieinriktning. En sådan fördjupning kan t.ex. gälla att utveckla sin uttrycksförmåga i tal eller skrift, att sätta sig in i ett fackspråk eller ett visst slags texter som anknyter till studieinriktningen. Svenska som andraspråk A är en kärnämneskurs som alternativ till Svenska A.

Kursen *Svenska som andraspråk B* breddar och fördjupar innehållet i Svenska som andraspråk A. Utifrån vald studieinriktning och egna behov får eleverna möjligheter att vidareutveckla sin språkliga förmåga. Läsning enligt elevernas önskemål ingår även i Svenska som andraspråk B, men litterära och andra texter fokuseras tydligare som kunskapskällor. Perspektivet vidgas ytterligare mot historien, samhället och framtiden. Svenska som andraspråk B har en mer analytisk inriktning, där både skrivandet och det förberedda talandet ingår med samlande av material, planering, bearbetning och utformning av egna texter. Vid sidan av utredande och analytiskt skrivande skall eleverna också få utveckla sitt personliga skrivande. Svenska som andraspråk B är en kärnämneskurs som alternativ till Svenska B.

■ **Ämne:** Svenska som andraspråk

Kurs: Svenska som andraspråk A

Kurskod: SVA1201

Poäng: 100

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

vilja och våga använda det svenska språket för muntlig och skriftlig kommunikation i skiftande sammanhang och situationer

ha ett så rikt ordförråd att hon med hjälp av detta kan klart och tydligt förmedla åsikter, erfarenheter och iakttagelser i tal och skrift på ett sätt som är anpassat till situationen och mottagaren

kunna tillgodogöra sig det väsentliga i en text som är relevant för eleven själv och för den valda studieinriktningen och för eleven som samhällsmedborgare

kunna, med tydligt uttal och god språkbehandling, samtala om och diskutera aktuella frågor och sociala och kulturella företeelser, beskriva erfarenheter av sin kultur och jämföra med den svenska kulturen

kunna förstå längre muntliga och skriftliga framställningar och uppfatta hur språket anpassas till situation och mottagare

kunna använda skrivandet som ett medel för att utveckla tänkande och lärande

kunna formulera egna tankar och iakttagelser och göra egna bedömningar exempelvis vid läsning av texter av olika slag från olika tider och kulturer

kunna tillämpa grundläggande regler för språkets bruk och byggnad samt vara medveten om skillnader mellan talat och skrivet språk

kunna inhämta, värdera och ta ställning till information och kunskaper från bibliotek och databaser samt kunna använda datorer för att skriva och kommunicera

kunna använda lexikon, uppslagsböcker och digitala hjälpmedel som informationskällor

ha fördjupat sina kunskaper inom något område av ämnet svenska som andraspråk utifrån intressen, behov eller vald studieinriktning.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven kommunicerar muntligt och skriftligt och gör sig förstådd i både formella och informella sammanhang med ett för situationen tillräckligt ordförråd.

Eleven deltar i olika muntliga aktiviteter utan att uttal och grammatik försvårar förståelsen.

Eleven återger med stöd av ledfrågor innehållet i muntliga och skriftliga framställningar av skiftande slag och svårighetsgrad.

Eleven utnyttjar språkliga handböcker, använder sig i tal och skrift av grundläggande regler för språkets bruk och byggnad samt skiljer på talat och skrivet språk.

Eleven formulerar egna tankar och iakttagelser och jämför med stöd av ledfrågor texter från olika tider och kulturer.

Eleven gör enklare informationssökningar på bibliotek och i databaser och reflekterar över källornas tillförlitlighet.

Eleven använder dator för att producera egna texter och för att kommunicera med andra.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven kommunicerar muntligt med tydligt uttal och god språkbehandling och anpassar sig till situation och mottagare.

Eleven sammanfattar huvuddragen i muntliga och skriftliga framställningar av skiftande slag, kommenterar såväl skönlitterära som saklitterära texter samt relaterar dessa till sina kunskaper och erfarenheter.

Eleven skriver på ett relativt korrekt sätt texter av olika slag, använder ett ordval med avsedd abstraktionsnivå, varierar meningsbyggnaden samt disponerar så att tankegången klart framgår.

Eleven tillämpar i sitt skrivande sina kunskaper om hur en skrivprocess går till.

Eleven visar initiativ vid valet av olika slags informationskällor och resonerar om källornas tillförlitlighet.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven visar språklig säkerhet och använder språket med känsla för stilistiska valörer i olika situationer.

Eleven befäster och utvidgar sitt ordförråd och förbättrar sin språkliga förmåga vad gäller språkriktighet och användning av idiomatiska uttryck.

Eleven läser olika slags texter och relaterar dessa till svenska förhållanden och till sina erfarenheter och upplevelser.

■ **Ämne:** Svenska som andraspråk

Kurs: Svenska som andraspråk B

Kurskod: SVA1202

Poäng: 100

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

vilja och kunna använda det svenska språket för muntlig och skriftlig kommunikation i olika situationer

känna till oskrivna regler och rollförväntningar i samtal och diskussioner i den svenska kulturen

ha ett rikt och varierat ordförråd

kunna uttrycka sig i tal och skrift på ett nyanserat och idiomatiskt språk för olika syften och mottagare samt kunna presentera klara och tydliga skriftliga och muntliga framställningar för olika målgrupper

kunna förmedla egna och andras tankar i tal och skrift, göra sammanställningar och utredningar samt dra slutsatser och föra fram argument, så att innehåll och budskap blir tydliga

ha utvecklat skrivandet som ett medel för tänkande och lärande och som ett redskap i studier och kommande arbetsliv

ha läst skönlitteratur från olika tider och kulturer med tyngdpunkt på svensk 1900-talslitteratur och kunna reflektera över texterna och i anknytning till dem skriva och samtala om egna och andras upplevelser, värderingar och levnadsvillkor

ha fördjupade kunskaper om det svenska språkets bruk och byggnad och god förmåga att tillämpa dessa kunskaper för att bearbeta och förbättra sitt eget språk

ha kännedom om och kunna diskutera språkliga skillnader i olika grupper i samhället och ha viss kännedom om svenska språkets historiska utveckling och särart i förhållande till andra språk.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven visar prov på ett rikt och varierat ordförråd, uttrycker sig klart och tydligt i tal och skrift och anpassar sitt språk för olika målgrupper.

Eleven sammanfattar, granskar kritiskt och reflekterar över innehållet i skriftliga och muntliga framställningar av varierande slag och uppmärksammar hur språkbruket varierar i olika situationer i den egna och i den svenska kulturen.

Eleven samlar, sovrar och sammanställer med handledning material ur olika informationskällor för muntlig och skriftlig framställning.

Eleven tillägnar sig litterära texter från skilda epoker och kulturer via böcker, teater och film och påvisar samband och skillnader.

Eleven diskuterar innehåll, gestalter och bärande tankar i texterna och redovisar sina intryck i tal och skrift.

Eleven reflekterar över svenska språkets släktskapsförhållanden och historiska utveckling.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven söker uppslagsrikt på egen hand relevant material för skriftlig och muntlig framställning samt granskar och värderar informationen.

Eleven förmedlar i tal och skrift med stilistisk säkerhet erfarenheter, kunskaper och underbyggda åsikter på ett intresseväckande och övertygande sätt.

Eleven analyserar och tolkar självständigt litterära texter och använder sig av litterära begrepp.

Eleven reflekterar vid läsningen över de samhällsliga och kulturella faktorer som format texten och över textens giltighet för vår tid.

Eleven beskriver likheter och skillnader mellan sitt modersmål och det svenska språket samt kulturellt och socialt betingade variationer i de båda språken.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven uttrycker sig i tal och skrift på ett idiomatiskt och korrekt språk och anpassar uttryckssättet efter innehåll, mottagare, syfte och situation.

Eleven analyserar och bedömer i tal och skrift argumentationen i olika slags texter och drar egna slutsatser.

Eleven analyserar språkliga variationer av såväl social som regional art och resonerar om variationernas effekter och syfte i olika kommunikativa sammanhang.

Eleven är bevandrad i texter av många olika slag och diskuterar och analyserar texterna i förhållande till den miljö, den tid och det samhälle där de har uppstått.

■ Ämne: Teater

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet teater syftar till att ge breda teoretiska och praktiska kunskaper inom teaterområdet samt att utveckla kommunikation genom teaterns uttrycksformer. Teaterämnet är en ingång för att tillämpa en estetisk kunskapsform, som avser att utveckla elevens skapande- och upplevelseförmåga samt analytiska tänkande. Ett av ämnets syften är samverkan mellan olika uttrycksformer inom teatern samt mellan teaterämnet, andra konstarter och övriga ämnen.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Dramats ursprung finns troligen i mimiska och dialogartade inslag i religiösa riter. Spår härav finns i den äldsta kända dramatiken i Fjärran Östern, Persien, Amerika och Grekland. Teatern, som vi uppfattar den idag, föddes genom den grekiska tragedin och komedin under fester för guden Dionysos i Grekland. Här föddes verken av Aiskylos, Sofokles, Euripides och Aristofanes, vilka vi ser som början av teatern. En annan influens, som varit viktig i teaterhistorien, var den teaterform som uppstod ur gudstjänsten inom den kristna kyrkan, när man på 900-talet började dramatisera bibeltexter. Över opera, renässansdrama och franskklassiskt drama har teatern utvecklats till en mångfasetterad konstart.

Det har inte alltid varit lätt för teater att finna sin plats inom skolan. Liksom cirkus har den setts som en konstart som leder in i ett omoraliskt liv. Det skrivna dramat har däremot funnit sin plats, framför allt inom ämnet svenska och då betraktats mer som litteratur än som egen konstform.

Teaterns särart är att berättaren förmedlar en berättelse till en publik i ett bestämt rum. Under historien har teaterns tre huvudområden berättaren, berättelsen och rummet förändrats under påverkan av samtiden och övriga konstarter. Berättarens uttryck har utvecklats inom skådespelarkonsten. Berättelsens form och innehåll har utvecklats inom dramatiken. Det sceniska rummet har utvecklats genom förändringar i teaterbyggnader och gestaltungsformer (dekor, kostym, mask, ljus, ljud). Ämnet teater behandlar gestaltningens olika uttrycksformer och hur de används för att förmedla ett budskap till en publik.

Gestaltning och kommunikation är centrala begrepp inom ämnet teater. Begreppet scenisk gestaltning avser gestaltning på scenen genom teaterns olika uttrycksformer. Inom teaterämnets samtliga kurser intar analysarbetet en viktig plats, liksom utvecklandet av förmå-

gan att arbeta i grupp. Ämnet teater är öppet mot andra estetiska ämnen och övriga skolämnen i ambitionen att bli en mötesplats för kreativt gestaltungsarbete, kommunikation och lärande.

Ämnet består av tio kurser.

Kurserna *Scenisk gestaltning A, B och C* bygger på varandra och utvecklar successivt elevens förmåga att kommunicera genom gestaltning på scenen med teaterns olika uttrycksformer. A-kursen innehåller en allmän introduktion om olika uttrycksformer. B- och C-kurserna ger förutsättningar för att eleven skall få fördjupade kunskaper i den sceniska gestaltningen och förmåga att gestalta med samverkan av flera uttrycksformer. Alla tre kurserna är gemensamma för inriktningen teater.

I kursen *Röst och rörelse* utvecklas dels ett naturligt användande av kropp och röst, dels förmågan att använda kroppen och rösten i den sceniska gestaltningen. Kursen är en gemensam kurs för inriktningen teater.

Fysisk teater avser att ge kunskap om gestaltungsformer där betoningen ligger på de kroppsliga uttrycken. Kursen är valbar.

Ljus- och ljudteknik orienterar och prövar tekniska och konstnärliga aspekter på ljussättning och ljudläggning i ett föreställnings- eller utställningssammanhang. Kursen är valbar.

Scenisk produktion ger en bred orientering i olika områden som ingår i en scenisk produktion och belyser vikten av en övergripande planering. Kursen är valbar.

Sceniskt karaktärsarbete ger en fördjupning av detta arbete och avser att ge olika infallsvinklar i byggandet av en scenisk karaktär. Analysmomentet är en viktig del av kursen. Kursen bygger på Scenisk gestaltning B och är valbar.

Sceniskt ledarskap avser att ge kunskaper i att leda och analysera en grupps arbete. Kursen är valbar och bygger på Scenisk gestaltning B.

Scenografi, mask, kostym ger teoretisk och praktisk förståelse för scenografisk gestaltning samt skapandet av masker och kostymer. Kursen kan samverka med olika former av sceniska projekt. Kursen är valbar.

■ **Ämne:** Teater

Kurs: Röst och rörelse

Kurskod: TEA1203

Poäng: 100

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ge eleven förutsättningar att utveckla och behålla ett naturligt användande av röst och rörelse samt att kunna använda röst och rörelse i scenisk gestaltning. Vidare skall kursen ge teoretisk kunskap om kroppens anatomi och fysiologi med inriktning mot röst och rörelse. Kursen skall även utveckla kunskaper i tillämpning av olika tekniker för avspänning, röst och rörelse samt ge övning i att analysera röst och rörelse.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna tillämpa olika avspänningstekniker och rörelsetekniker samt göra röstövningar

ha grundläggande kunskap i anatomi och fysiologi avseende röst och rörelse

kunna analysera enklare röst- och rörelseuttryck

kunna ta ansvar för egen träning och förstå betydelsen av kroppslig kondition och regelbunden träning för att utveckla röst och rörelse

kunna använda röst och rörelse i scenisk gestaltning.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven beskriver anatomi, fysiologi och träning för röst och rörelse samt några teorier för olika träningsystem.

Eleven använder olika tekniker för röst och rörelse, genomför egen träning och utvärderar arbetet.

Eleven utvecklar röst och rörelse för gestaltning på scenen.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven tränar röst och rörelse regelbundet och använder resultat av denna träning i gestaltning på scenen.

Eleven analyserar träning och uttryck för röst och rörelse.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven sammanställer träningsprogram, motiverar deras användande, genomför och analyserar dem samt ger förslag till uppföljning.

Eleven leder träning och kombinerar därvid olika träningsformer samt specialiserar sig inom något område.

■ Ämne:	Teater
Kurs:	Scenisk gestaltning A
Kurskod:	TEA1204
Poäng:	100

Mål

Mål för kursen

Kursen skall utveckla skapande och inlevelseförmåga i vid bemärkelse. Kursen skall ge en introduktion i de uttrycksformer som ingår i den sceniska gestaltningen: skådespeleri, dramatik, scenografi, regi, kostym, rekvisita, mask, ljus och ljud. Mål för kursen är även att ge kunskap om teaterns roll i samhället och om olika begrepp inom teatern. Kursen skall även ge möjlighet till analys av texter, föreställningar och egna gestaltungsarbeten. Dessutom skall kursen utveckla elevernas lyhördhet, initiativförmåga och förmåga att arbeta i grupp.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

- ha kännedom om och kunna använda teaterns olika uttrycksformer
- ha kunskap om teaterns samhällsfunktion
- ha kännedom om teaterns uttrycksformer som medel för kommunikation
- kunna arbeta med textanalys och tolkning av olika dramatiska texter
- kunna göra en föreställningsanalys
- ha kännedom om teater som ett kollektivt arbete
- kunna arbeta praktiskt med enklare former av gestaltungsarbete.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven beskriver teaterkonstens begrepp och samhällsfunktion.

Eleven deltar i sceniska gestaltningsuppgifter.

Eleven använder teaterns olika uttrycksformer i arbetet med den sceniska gestaltningen.

Eleven tolkar både dramaturgiska texter och scenisk gestaltning.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven redogör för kommunikation med teaterns uttrycksformer och tillämpar denna kunskap i det praktiska gestaltningsarbetet.

Eleven analyserar och diskuterar texter och deras gestaltningar.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven sammanför sceniska uttryck på nya sätt och använder dessa i scenisk kommunikation.

Eleven utvecklar ett personligt uttryckssätt genom samverkan mellan övning, skapande och analys samt tar initiativ som för det egna och det gemensamma gestaltningsarbetet framåt.

■ **Ämne: Teater**

Kurs: Scenisk gestaltning B

Kurskod: TEA1205

Poäng: 150

Mål

Mål för kursen

Kursen skall utveckla ett allsidigt skapande och en nyanserad inlevelseförmåga samt ge möjligheter till samverkan med andra konstarter för att utveckla nya uttrycksformer. Ett mål för kursen är även att ge kunskaper i att använda gestaltning som kommunikation. Kursen skall även utveckla kunskaper i att analysera text samt att göra gestaltungsarbete inför publik.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

- ha grundläggande kunskap om teaterns olika uttrycksformer
- kunna utföra gestaltningar med samverkan av flera av teaterns olika uttrycksformer
- ha kunskap om gestaltning som kommunikation
- ha grundläggande kunskap i text- och föreställningsanalys samt analys av gestaltungsarbete
- ha grundläggande kunskap i tolkning av dramatisk text
- ha kännedom om hur den sceniska gestaltningen kan samverka med andra konstarter
- ha kunskap om teatern som arbetsplats.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven beskriver teaterns olika uttrycksformer, teatern som arbetsplats och teaterns olika möjligheter till samverkan med andra konstarter.

Eleven analyserar och tolkar text och gestaltning.

Eleven gestaltar inför publik.

Eleven använder med viss handledning olika uttrycksformer i gemensamma gestaltningar.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven redogör för samverkan mellan olika sceniska uttrycksformer och andra ämnesområden samt tillämpar dem i gestaltningen.

Eleven kommunicerar med uttrycksformer från teatern och andra konstarter samt analyserar olika former av gestaltungsarbete.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven utvecklar sceniska uttryck genom att sammanföra några av teaterns uttrycksformer med uttryck från andra konstarter.

Eleven utvecklar ett personligt uttryckssätt genom samverkan mellan övning, skapande och analys samt tar initiativ som för det gemensamma gestaltungsarbetet framåt.

■ **Ämne:** Teater

Kurs: Scenisk gestaltning C

Kurskod: TEA1206

Poäng: 100

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ge fördjupade kunskaper i gestaltnings- och föreställningsarbete, både individuellt och i grupp. Kursen skall även ge fördjupade kunskaper om de uttrycksmedel som ingår i den sceniska gestaltningen. Ett mål för kursen är även att ge möjlighet till samverkan dels mellan teaterns uttrycksformer, dels mellan teater och andra konstarter. Kursen skall dessutom ge möjligheter till kunskap i att analysera text, medverka i föreställningar och att fördjupa gestaltningsarbetet.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

ha fördjupad kunskap om teaterns olika uttrycksformer

ha fördjupad kunskap om samverkan mellan teaterns olika uttrycksformer

ha fördjupad kunskap i gestaltning som kommunikation

kunna analysera text, föreställningar och gestaltningsarbete

kunna tolka olika former av dramatisk text

kunna integrera den sceniska gestaltningen med andra konstarter

kunna arbeta med ett sceniskt projekt både självständigt och i grupp.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven använder några av teaterns dramatiska uttrycksformer för att förmedla ett budskap.

Eleven skapar sceniska uttryck genom samverkan med andra estetiska uttrycksformer.

Eleven deltar i sceniska projekt inför publik.

Eleven tolkar och diskuterar olika former av dramatiska texter samt analyserar med handledning föreställningar och gestaltungsarbeten.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven gestaltar genom att sammanföra uttrycksformer från teatern och andra konstarter samt använder denna gestaltning i sceniska framföranden.

Eleven utvecklar ett personligt uttryckssätt genom samverkan mellan övning, skapande och analys.

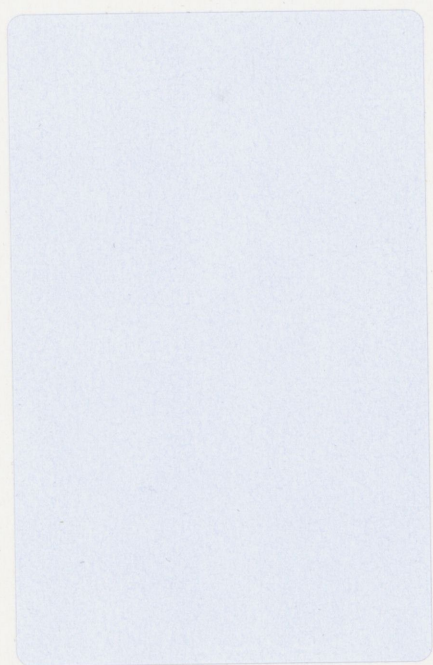
Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven arbetar med uttrycksformer från teatern och andra konstarter, skapar i dessa möten nya uttryck och använder dem i sceniska projekt inför publik.

Eleven analyserar dramatiska texter och scenisk gestaltning med referenser till olika konstarter samt bidrar aktivt i det gemensamma arbetet med att skapa sceniska gestaltningar inför publik.

Poängplan för nationella och specialutformade program i gymnasieskolan

Ämne	gymnasiepoäng
Ämnen som i nedan angiven omfattning ingår i alla nationella och specialutformade program (Kärnämnen)	
Svenska/Svenska som andraspråk	200
Engelska	100
Matematik	100
Idrott och hälsa	100
Samhällskunskap	100
Religionskunskap	50
Naturkunskap	50
Estetisk verksamhet	50
Ämnen genom vilka programmet får sin karaktär inklusive projektarbete om 100 gymnasiepoäng	1 450
Individuella val	300
Summa gymnasiepoäng	2 500

Estetiska programmet 2000:05

För varje nationellt program innehåller programhäftet följande

- programmål
- kommentar till programmålet
- programmets struktur
- kursplaner och betygskriterier för gemensamma kurser och kurser i inriktningarna
- Hur hänger allt ihop – nationella styrdokument och lokalt friutrymme?

Varje häfte innehåller också en CD-rom med samtliga kursplaner och betygskriterier.

FRITZES
OFFENTLIGA
PUBLIKATIONER

POSTADRESS 106 47 STOCKHOLM
FAX 08-690 91 91, TELEFON 08-690 91 90
E-POST order.fritzes@liber.se
INTERNET www.fritzes.se
ISBN 91-38-31675-7

Musikhögskolan i Göteborg
Biblioteket

26102037943

Gy